

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské kombinované štúdium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Iveta Porubánová Vdovjáková

*Porovnanie sústavy špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku
na základe medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania
ISCED*

Praha 2012

Vedúca diplomovej práce :
PhDr. Alexandra Kastelová, PhD.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Iveta Porubánová Vdovjáková

*Comparison of the systems of special schools in Slovakia and
Poland based on the international standard for classification
of education – ISCED*

Prague 2012

The Diploma Thesis Supervisor:
PhDr. Alexandra Kastelová, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Akúkoľvek literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovávaní čerpala, v práci citujem a uvádzam v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením mojej práce v univerzitnej knižnici.

V Liptovskej Kokave dňa 2.3.2012 Iveta Porubánová Vdovjáková

Pod'akovanie

Rada by som pod'akovala PhDr. Alexandre Kastelovej, PhD. za vedenie pri vypracovaní mojej diplomovej práce. Ďakujem aj PhDr. Helene Oriechíkovej, PhD. za odborné rady pri výbere literatúry pre moju diplomovú prácu. Som vďačná a touto cetou ďakujem Gabriele Rošťákovej a Konradovi Debogórskemu za pomoc pri preklade odborných článkov z poľského jazyka. Ďakujem aj mojim blízkym, že mi vytvorili podmienky na napísanie tejto práce.

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá komparáciou sústavy špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku. Rozoberá obsah, formy a metódy špeciálnej edukácie na základe medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania ISCED. Teoretickým poznatkom sa spolu s niektorými štatistickými údajmi venuje prvá časť diplomovej práce. V druhej časti je obsah venovaný celkovému pohľadu a komparácii vybraných indikátorov systému špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku.

Kľúčové pojmy

sústava špeciálnych škôl, klasifikácia vzdelávania ISCED, špeciálne vzdelávanie, žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, formy vzdelávania

Annotation

This thesis looks at comparing the systems of special schools in both Slovakia and Poland. It analyzes the content, forms and methods of special education based on the international standards for classification of education- ISCED. The first part of my thesis contains theoretical knowledge together with some statistics, whilst the second section is more focused on an overall view of the special schools in both countries with comparisons of selected areas and indicators.

Key words

special education system, classification of ISCED (International standard classification of education), special education, schoolchild with special education needs, forms of education

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Špeciálna pedagogika.....	10
1.1 História špeciálnej pedagogiky.....	10
1.2 Vymedzenie pojmov špeciálnej pedagogiky.....	12
1.3 Špeciálne školy na Slovensku.....	12
1.4 Legislatívne normy.....	14
2 Komparatívna špeciálna pedagogika.....	16
2.1.Vzťah komparatívnej špeciálnej pedagogiky k iným vedám.....	17
2.2 Medzinárodná klasifikácia ISCED.....	17
3 Sústava špeciálnych škôl na Slovensku.....	21
3.1 Všeobecné informácie.....	21
3.2 Špeciálne materské školy - ISCED 0.....	25
3.3 Špeciálne základné školy - ISCED 1.....	27
3.4 Nižšie sekundárne vzdelávanie - ISCED 2.....	31
3.4.1 Praktická škola.....	33
3.4.2 Odborné učilište pre mentálne postihnutých.....	34
3.5 Gymnázia a stredné odborné školy pre postihnutých - ISCED 3.....	36
3.6 Postsekundárne vzdelávanie - ISCED 4.....	38
3.7 Terciárne vzdelávanie.....	39
3.7.1 Prvý stupeň terciárneho vzdelávania - ISCED 5.....	39
3.7.2 Druhý stupeň terciárneho vzdelávania - ISCED 6.....	40
4 Sústava špeciálnych škôl v Poľsku.....	41

4.1 Legislatívne normy	44
4.2 Špeciálne materské školy - ISCED 0	48
4.3 Špeciálne základné školy - ISCED 1,2.....	53
4.3.1 Szkola Podstawowa Specjalna – Špeciálna základná škola	53
4.3.2 Gimnazjum Specjalne – Špeciálna sekundárna škola.....	54
4.4 Špeciálne stredné školy - ISCED 3	54
4.5 Vyššie sekundárne vzdelávanie - ISCED 4.....	56
4.6 Vysokoškolské vzdelávanie - ISCED 5 a ISCED 6.....	56

PRAKTICKÁ ČASŤ

5 Empirická časť - Komparácia špeciálneho školstva na Slovensku

a v Poľsku.....	58
5.1 Zber a spracovanie štatistických údajov	58
5.1.1 Cieľ a objekt prieskumu	58
5.1.2 Metódy a postupy zberu údajov	58
5.1.3 Charakteristika sledovaných premenných a prieskumné otázky.	59
5.1.4 Priebeh prieskumu	60
5.2 Komparácia získaných údajov a ich interpretácia	60
5.3 Závery prieskumu a diskusia	74
5.4 Výsledky prieskumu a ich interpretácia	75
ZÁVER	80
Zoznam použitej slovenskej a českej literatúry.....	82
Zoznam použitej poľskej literatúry.....	82

Elektronické médiá a webové stránky	85
Legislatívne predpisy Slovenskej republiky	87
Legislatívne predpisy Poľskej republiky	87

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Tabuľka 1	Označenie odboru špeciálnej pedagogiky a jej špecializácií.	17
Tabuľka 2	Prehľad počtu špeciálnych škôl na Slovensku v časovom slede rokov 2003, 2006, 2009 a 2011.	24
Tabuľka 3	Najvyšší počet detí v triede špeciálnej materskej školy na Slovensku	26
Tabuľka 4	Špeciálne materské školy	27
Tabuľka 5	Špeciálne základné školy.....	31
Tabuľka 6	Vzdelávací systém v Poľsku	47
Tabuľka 7	Špeciálne materské školy	51
Tabuľka 8	Špeciálne materské školy podľa druhu postihnutia	52
Tabuľka 9	Systém základných škôl	53
Tabuľka 10	Vstupný vek dieťaťa do primárneho vzdelávania	60
Tabuľka 11	Možnosť odloženia plnenia školskej dochádzky	61
Tabuľka 12	Povinnosť plnenia predprimárnej výchovy	61
Tabuľka 13	Dĺžka povinnej školskej dochádzky	61
Tabuľka 14	Demografické údaje k 1.10.2011	62
Tabuľka 15	Počet integrovaných detí a žiakov na základných školách v bežných triedach k 15.9.2011	63
Tabuľka 16	Počet detí a žiakov na špeciálnych základných školách 2.stupňa Specjalne Gymnazja v školskom roku 2010/2011 v Poľskej republike	66
Tabuľka 17	Počet detí a žiakov na špeciálnych základných školách 2.stupňa	

	v ročníkoch 7.–9. v školskom roku 2010/2011 v Slovenskej republike.....	66
Tabuľka 18	Počet detí a žiakov v bežných základných školách a špeciálnych základných školách v školskom roku 2010/2011 a počet detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základ. školách	68
Tabuľka 19	Počet špeciálnych základných škôl (ŠZŠ) a počet ich žiakov na Slovensku	69
Tabuľka 20	Počet špeciálnych základných škôl (ŠZŠ) a počet ich žiakov v Poľsku	70
Tabuľka 21	Počet štátnych a súkromných špeciálnych základných škôl a počet ich žiakov.....	71
Tabuľka 22	Porovnanie sústavy špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku	77
Graf 1	Počet obyvateľov a počet žiakov v šk.roku 2010/2011 na Slovensku v Poľsku.....	63
Graf 2	Počet integrovaných žiakov na bežných školách v šk.roku 2010/2011	64
Graf 3	Počet žiakov 2.stupňa špeciálnych základných škôl (Specjalne Gimnazja) podľa druhu postihu v Poľsku v školskom roku 2010/2011.....	66
Graf 4	Počet žiakov 2.stupňa 7.-9.roč. špeciálnych základných škôl podľa postihu na Slovensku v školskom roku 2010/2011	67
Graf 5	Zobrazenie počtu žiakov všetkých základných škôl a počet žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na bežných základných školách	68
Graf 6	Počet žiakov špeciálnych základných škôl na Slovensku vo vybranom období rokov 2003-2010	70
Graf 7	Počet žiakov špeciálnych základných škôl v Poľsku vo vybranom období rokov 2003-2010	70
Graf 8	Pomer a počet štátnych a súkromných špeciálnych základných škôl v Poľsku	72
Graf 9	Pomer štátnych a súkromných špeciálnych základných škôl na Slovensku	72

PRÍLOHY

Príloha A	Špeciálne školy štátne - Slovenská republika	I
Príloha B	Špeciálne školy súkromné - Slovenská republika	II
Príloha C	Špeciálne školy cirkevné - Slovenská republika	III
Príloha D	Počet individuálne integrovaných detí a žiakov - Slovenská republika	IV
Príloha E	Schéma poľskej výchovno-vzdelávacej sústavy.....	V

ÚVOD

Škola. Slovo, ktoré pozná každý, bez rozdielu veku, národnosti, či geografického prostredia v ktorom žije. Je to slovo, s ktorým sa stretávame od útleho detstva. Aj z lingvistického pohľadu má často veľmi podobný tvar slovenský „škola“, anglický „school“, nemecký „schule“, poľský „szkoła“, nórsky „skole“, írsky „scoil“, španielsky „escuela“.

Veľký význam školy v živote každej spoločnosti dokazuje aj skutočnosť, že právo na vzdelanie je zakotvené v najdôležitejších právnych normách krajín a štátov. Podľa J.Průcha *je škola sociálna inštitúcia, účelovo vytvorená k realizácii svojej základnej úlohy - t.j. k zabezpečeniu riadenej a systematickej edukácie.*¹

Výchova a vzdelávanie prebiehajú v ktorejkoľvek krajine v závislosti na jej sociálnom systéme, demografickom, ekonomickom, politickom a kultúrnom prostredí. Všetky tieto faktory majú veľký vplyv na charakter výchovno - vzdelávacích procesov, na školské prostredie a celkovú vzdelávaciu politiku štátu. A tak sa jednotlivé školské systémy v medzinárodnom kontexte od seba viacmenej líšia.

Postoj spoločnosti k postihnutým jedincom odráža jej sociálnu úroveň. Dejiny nám predkladajú mnoho postojov k existencii ľudí s postihnutím. Od fyzickej likvidácie, cez represívne formy, exklúziu, až k akceptujúcemu a pomáhajúcemu postoju.

Musíme si uvedomiť, že právo na vzdelanie majú všetci ľudia, teda aj ľudia zdravotne postihnutí. Handicapovaní ľudia majú spolu s ostatnými právo na čo najhodnotnejší život, na zdravotnú starostlivosť, na prácu a účasť na spoločenskom živote. Deti a mládež so zdravotným postihnutím, bez ohľadu na druh a stupeň postihnutia, majú právo na vzdelanie, starostlivosť a rehabilitáciu. Rodičia postihnutých detí a mládeže majú právo získať zodpovedajúcu podporu zo strany inštitúcií a štátneho sociálneho systému.

¹ Průcha, J.: *Moderní pedagogika*. Praha, Portál, 2005., s.390

Cieľom našej práce je poukázať na rozdiely, diferencie a zvláštnosti v špeciálno-pedagogickom vzdelávaní v Slovenskej republike a v Poľsku, na hľadanie vzájomných súvislostí. Za hlavné porovnávacie indikátory boli vybraté najmä kvantitatívne znaky sústav špeciálnych škôl. Ako podklad pre získanie informácií ku komparácii boli vybraté práce a štatistiky Európskej únie a OSCED (slovenské preklady), knižné publikácie slovenských a českých autorov zaoberajúcich sa komparatívnou pedagogikou, ktoré vo výskumných projektoch popisujú vzdelávacie systémy v európskych krajinách. Ďalším dôležitým podkladom pre vypracovanie práce bude Medzinárodná norma pre klasifikáciu vzdelávania – ISCED 1997, Štátny vzdelávací program.

Moja doterajšia skúsenosť so získavaním informácií o danej komparácii je najmä zo štúdia materiálov Štatistickej ročenky školstva Slovenskej republiky, údaje z publikácií Štátneho pedagogického ústavu, Ústavu informácií a prognóz a Hlavného štatistického úradu v Poľsku (Główny urząd statystyczny w Polsce).

Z hľadiska lokalizácie skúmaných údajov v diplomovej práci sme sa zamerali na komparáciu v medzinárodnom rozsahu. V realizovanom prieskume bola použitá technika zaznamenávania informácií, analýzy dokumentov a metódy komparácie skúmaných javov edukačných sústav na Slovensku a v Poľsku.

Získané údaje, prehľadne zobrazené v tabuľkách, sme porovnávali v empirickej časti diplomovej práce. Sú znázornené v grafoch, porovnateľné percentuálnym pomerom.

1 ŠPECIÁLNA PEDAGOGIKA

1.1 História špeciálnej pedagogiky

„Postoje a prístupy k ľuďom s postihnutím sa v dejinách vyvíjali a menili svoje podoby. Boli formované a často vo veľkej miere závislé na filozofii, náboženstve, kultúre, politike a ekonomike daného spoločenstva. Práve postoj spoločnosti k slabším jedincom je jedným z najdôležitejších indikátorov jej sociálnej úrovne a progresu.“² Podľa Kudláčovej dejiny špeciálnej edukácie majú veľký prienik s dejinami všeobecnej edukácie a ich skutočné poznanie môže prebiehať len v relácii k nim, a tiež spoznaním širšieho spoločensko-politického, kultúrneho, filozoficko-antropologického a náboženského kontextu.³

Základy inštitucionalizovanej starostlivosti o deti a mládež so špeciálnymi edukačnými potrebami môžeme hľadať v osvieteneckých názoroch na výchovu a vzdelávanie, ktoré priniesol renesančný humanizmus.⁴

Podľa Kudláčovej (2010) mal najväčší význam pre rozvoj špeciálnej edukácie rozvoj lekárskeho vied a nových metód v psychológii, čo malo veľký význam pre etiológiu viacerých postihnutí. Pre druhú polovicu 19.storočia je typický vznik veľkého množstva špeciálnych ústavov pre výchovu nevidiacich, nepočujúcich a ľudí s mentálnym postihnutím, ku ktorým boli často pridružené aj špeciálne školy, čo možno charakterizovať ako začiatky organizovanej a cielenej starostlivosti o ľudí s postihnutím.⁵

Za najväčšiu osobnosť v starostlivosti o mentálne postihnutých v celosvetovom meradle je považovaný Francúz E. Seguin (1812-1880), ktorý začal s výchovou detí s mentálnym postihnutím. Jeho úspechy založené na nových metódach, ktoré výskumne overoval v praxi, možno považovať aj za prvé výskumy v tejto oblasti.

² Kudláčová, B.: *Európske pedagogické myslenie od antiky po modernu*. Trnava : VEDA, 2010, s.252

³ tamtiež

⁴ Németh, O.: *Špeciálnopedagogické poradenstvo na Slovensku*. Bratislava : Sapienta, 2010, s.5

⁵ Kudláčová, B.: *Európske pedagogické myslenie od antiky po modernu*. Trnava : VEDA, 2010.

Tvoria základ vedeckej teórie o mentálnej retardácii, na ktorých vyrástla moderná pedagogika mentálne postihnutých.⁶

Veľký význam v dejinách špeciálnej pedagogiky, konkrétne v starostlivosti o nevidiacich zohral Louis Braille (1809-1852), ktorý vynášiel slepecké písmo. Za zakladateľa tyflopédie je považovaný Johan Wilhem Klein (1765-1848), riaditeľ ústavu pre nevidiacich vo Viedni. Podľa J. Bleszyńskiego (2006)⁷ bolo významným medzníkom v rozvoji špeciálno – pedagogickej teórie vydanie trojdielnej publikácie nemeckého lekára L. Strumpella *Pedagogická patológia* (Die pädagogische Patologie oder der Lehre von den Fehlern des Kindes, Lipsko 1890), ktorou vyňal oblasť špeciálnej pedagogiky z medicínskych vied, urobil jej úvodnú klasifikáciu a vymedzil terminologické a metodologické východiská.

„V prvej polovici 20. storočia sa postupne konštituovala špeciálna – liečebná pedagogika ako vedný odbor. V roku 1904 vznikol v Budapešti Liečebno-pedagogický učiteľský ústav, ktorý poskytoval učiteľom nadstavbové vzdelanie v danej oblasti. Z neho sa vyprofilovala Vysoká škola liečebnej pedagogiky, na ktorej študovali aj niektorí Slováci- V. Gaňo, Š. Sobolovský, J. Slatinský.“⁸

V polovici 20. storočia nastal ďalší významný posun. Otázka dôstojnosti človeka a jeho práv dostala legislatívny rámec v medzinárodných dokumentoch. V roku 1948 Valné zhromaždenie OSN schválilo *Všeobecnú deklaráciu ľudských práv* a v roku 1959 *Deklaráciu práv dieťaťa*.

Chápanie súčasných postupov v dosahovaní cieľov v rozvoji osobnosti žiaka v príprave na jeho profesijný život je potrebné vidieť aj cez nové trendy v prístupe k jedincom so špeciálnymi potrebami. Je potrebné stále nachádzať väzby v historickom pohľade na starostlivosť o jedincov so špeciálnymi výchovno vzdelávacími potrebami a získané poznatky uplatňovať v špeciálnej pedagogike ako vede. Špeciálna pedagogika v poslednom období preferuje pojem edukácia a často nahrádza tak doterajšie pojmy výchova a vzdelávanie. Edukácia, ako strešný pojem zahŕňa širšie spektrum pôsobenia na jedinca. Ako cieľavedomé výchovno-vzdelávacie pôsobenie je tak zložkou sociálneho formovania osobnosti.

⁶ Kudláčová, B.: *Európske pedagogické myslenie od antiky po modernu*. Trnava :VEDA, 2010.

⁷ Bleszyński, J.: *Pedagogika specjalna*. In. Śliwerski, B.: *Pedagogika, Subdyscypliny wiedzy pedagogiczne*. Gdansk: GWP, 2006

⁸ Kudláčová, B.: *Európske pedagogické myslenie od antiky po modernu*. Trnava :VEDA, 2010, s.253

1.2 Vymedzenie pojmov špeciálnej pedagogiky

„Špeciálna pedagogika je disciplína orientovaná na výchovu, vzdelávanie a celkový osobnostný rozvoj znevýhodneného človeka s cieľom dosiahnuť čo najväčšiu mieru jeho sociálnej integrácie, a to vrátane pracovných a spoločenských možností a uplatnenia.“⁹

Ako uvádza Š. Vašek (2005)¹⁰, špeciálna pedagogika plní celý rad úloh, ktoré majú pomerne heterogénny charakter. Predstavuje zložitý, vnútorne viacnásobne členený systém. Špeciálna pedagogika je vednou oblasťou v sústave pedagogických vied. Zaoberá sa teóriou a praxou edukácie detí, mládeže a dospelých vyžadujúcich osobitnú starostlivosť z dôvodu mentálneho, senzorického a somatického postihnutia alebo narušených komunikačných schopností.

Špeciálne výchovno-vzdelávacie systémy tvoria súhrn zovšeobecnených cieľov, zásad a podmienok smerujúcich k čo najskoršiemu dosiahnutiu vyššej sociálnej úrovne jedincov so špeciálnymi potrebami a osobitými danosťami. V ideálnom prípade proces špeciálnej edukácie zahŕňa individuálne plánované, systematické usporiadanie edukačných postupov. Špeciálne školy poskytujú individuálne vzdelávanie s uspokojovaním (saturáciou) potrieb každého jednotlivca.

Opakom špeciálnej pedagogiky je všeobecné vzdelávanie so štandardnými metódami výchovy a vzdelávania.

„Špeciálny edukačný systém je inštitucionalizovaná sústava výchovy, vzdelávania a vyučovania jednotlivcov so špeciálnymi edukačnými potrebami. Je spravidla súčasťou širšie koncipovaného edukačného systému.“¹¹

1.3 Špeciálne školy na Slovensku

Školská sústava je súborom všetkých inštitúcií podieľajúcich sa na výchove a vzdelávaní detí a žiakov, ktorú spravuje a riadi Ministerstvo školstva. Sústavu

⁹ Slowík, J.: *Speciální pedagogika*. Praha : Grada, 2007, s.14

¹⁰ Vašek, Š.: *Základy speciální pedagogiky*. Praha : VŠJAK, 2005

¹¹ Oriechiková, H., Skokanová, A., .Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s.16

špeciálnych škôl možno deliť podľa druhu postihnutia, podľa veku žiakov alebo podľa zriaďovateľa školy.

Veľkou výhodou edukácie v špeciálnych školách je odborný prístup pedagógov (tyflopédov, surdopédov, somatopédov, logopédov), dostupnosť didaktických a kompenzačných pomôcok, individuálny prístup k žiakom vzhľadom na ich postihnutie, úroveň intelektu, aktuálny zdravotný stav ale aj prognózy vyplývajúce z ich postihnutia.

Podľa Š. Vaška (2005)¹² sústava špeciálnych škôl pozostáva zo :

- a) *sústavy špeciálnych základných škôl,*
- b) *sústavy špeciálnych stredných škôl,*
- c) *sústavy odborných učilíšť.*

Súčasťou výchovno-vzdelávacej sústavy sú aj školské zariadenia, ktoré sa prioritne zameriavajú na oblasť záujmového vzdelávania. Školské zariadenia sa členia na :

- a) *školské výchovno-vzdelávacie zariadenia* (školský klub detí, školské stredisko záujmovej činnosti, centrum voľného času, školský internát, školské hospodárstvo, stredisko odbornej praxe),
- b) *špeciálne výchovné zariadenia* (diagnostické centrum, reedukačné centrum, liečebno-výchovné sanatórium),
- c) *školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie* (centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, centrum špeciálnopedagogického poradenstva),
- d) *školské účelové zariadenia* (škola v prírode, stredisko služieb škole a zariadenia školského stravovania – školská jedáleň).¹³

Centrálny informačný portál rezortu školstva uvádza, že špeciálnymi školami pre deti a žiakov s príslušným postihnutím sú:

➤ **materská škola**

¹² Vašek, Š.: *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha :VŠJAK, 2005

¹³ Zákon NR SR č 245/2008 Z. z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

- **základná škola**
- **stredná škola**
- **praktická škola**
- **odborné učilište¹⁴**

1.4 Legislatívne normy

Proces rozvoja špeciálnej pedagogiky je čoraz zložitejší a rozmanitejší aj vďaka európskej a celosvetovej globalizácii. Ťažisko odboru zostáva v jeho hlavnej úlohe sociálnej integrácii osôb so špeciálnymi potrebami. Špeciálna pedagogika má osobitné miesto medzi ostatnými vednými odbormi, svojim postavením zodpovedá aj postaveniu postihnutého jedinca v spoločnosti.

Ústava Slovenskej republiky, ktorá je navyšším garantom špeciálneho vzdelávania, v článku 38 ods. 2 uvádza, že osoby so zdravotným postihnutím majú právo na pomoc pri príprave na povolanie a v článku 42 garantuje každému občanovi právo na vzdelanie. Systém výchovno-vzdelávacej sústavy v Slovenskej republike musí preto umožniť v súlade s týmto právom vzdelávanie pre všetkých, vrátane príslušníkov národnostných menšín (Ústava SR čl. 34 ods. 2 bod a/)¹⁵.

Na základe ratifikácie medzinárodných dohôd Slovenskou republikou je našou povinnosťou vytvárať primerané podmienky pre rozvíjanie osobnosti každého dieťaťa po stránke fyzickej, intelektuálnej, morálnej a sociálnej, tak ako to vyplýva z Deklarácie práv dieťaťa. Článok 5 tejto Deklarácie stanovuje, že dieťaťu, ktoré je znevýhodnené telesne, zmyslovo, mentálne alebo sociálne, musí byť zabezpečená výchova, vzdelávanie a špeciálna starostlivosť podľa jeho potrieb. Všeobecná deklarácia ľudských práv dáva rodičom právo zvoliť pre svoje dieťa spôsob vzdelávania. Prístup k spôsobu a formám výchovy a vzdelávania by mal zaručovať flexibilitu, otvorenosť, prístupnosť, odbornosť, zodpovednosť, nadväznosť, včasnosť, individuálnosť.¹⁶

¹⁴ *Školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*. Dostupné z WWW:

https://www.iedu.sk/institucie_a_skoly/skoly/Stranky/SpecialneSkoly.aspx?Druh=70

¹⁵ Ústava Slovenskej republiky (č. 460/1992 Zb.)

¹⁶ *Koncepcia rozvoja špeciálneho školstva v Košickom kraji*. Dostupné z WWW:

www.ksuke.sk/VismoOnline_ActionScripts/File.aspx?id_org=451021&id_dokumenty=1196
Koncepcia rozvoja špeciálneho školstva v Košickom

V máji 2008 bol schválený Zákon č.245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení predošlých zákonov (Vyhláška MŠ SR č. 322/2008 o o špeciálnych školách, Vyhláška č.322/2008 Z.z. o špeciálnych školách, Vyhlášky MŠ SR č.325/2008 o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie). Tak vstúpila do praxe dlho očakávaná reforma školstva na Slovensku.

V európskych krajinách sú záväzné znenia všeobecne právnych predpisov uverejňované v zbierkach zákonov, smerníc a metodických pokynov. Konceptia edukácie je rozpracovaná vo vzdelávacích programoch pre všetky stupne vzdelávania a pre všetkých žiakov. Obsah koncepcií jednotlivých krajín vychádza z aktuálnych potrieb a nových trendov školských zariadení.

Vďaka medzinárodnej spolupráci si aj v oblasti školstva vedeckí pracovníci, pedagógovia a študenti vymieňajú svoje študijné skúsenosti a poznatky, vytvárajú spoločné študijné programy, organizujú konferencie s cieľom uplatniť získané znalosti vo svojich študijných koncepciách a pedagogickej praxi. Medzinárodná spolupráca sa realizuje prostredníctvom zmlúv uzatvorených medzi Ministerstvami školstva zúčastnených krajín. Ministerstvá zabezpečujú a zodpovedajú za plnenie obsahu týchto zmlúv, za propagáciu školstva v medzinárodnom rozmere a koordinujú projekty.

2 KOMPARATÍVNA ŠPECIÁLNA PEDAGOGIKA

Komparácia, alebo porovnávanie je metóda skúmania podobných alebo odlišných javov a vlastností. Jej cieľom je zistenie, či sú porovnávané javy zhodné, podobné alebo odlišné z hľadiska, z ktorého sa porovnanie realizuje.

Porovnávanie - komparácia je jedným zo spôsobov zisťovania rozdielov medzi porovnávanými indikátormi. *Indikátormi sa rozumejú kvalitatívne a kvantitatívne znaky, ktoré udávajú vlastnosti fungovania edukačných systémov a ich komponentov*, uvádza J.Průcha.¹⁷

*„Komparatívna špeciálna pedagogika je odborom špeciálnej pedagogiky, ktorej predmetom je porovnávanie špeciálnych edukačných sústav buď ako celkov alebo ich jednotlivých komponentov.“*¹⁸

Komparatívna špeciálna pedagogika porovnáva systémy edukácie, jej ciele, metódy, obsahy, princípy, koncepcie, organizačné formy špeciálnej edukácie.

Podľa Š. Vaška¹⁹ *„sa komparácia môže realizovať buď synchronne (časovo súbežne), t.j. k určitému vymedzenému termínu, alebo chronologicky (v časovom slede, ako po sebe nasledovali)“*.

Spravidla sa porovnávajú jednotlivé dôležité komponenty edukačných sústav, ako napríklad :

- teoreticko-filozofické východiská,
- špeciálne edukačné sústavy,
- počty žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami,
- filozofia špeciálnej edukácie,
- tradičné alebo alternatívne koncepcie vzdelávania,
- kurikulum,
- vedecký jazyk,
- integrované alebo segregované vzdelávanie,
- pedagogické a právne normy,
- príprava alebo ďalšie vzdelávanie pedagógov a ďalšie faktory.

¹⁷ Průcha, J.: *Vzdělávání a školství ve světě : Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systému*. Praha: Portál, 1999, s.42

¹⁸ Oriščíková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s.12

¹⁹ Vašek, Š.: *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha: VŠJAK, s.r.o., 2005, s.103

2.1 Vzťah komparatívnej špeciálnej pedagogiky k iným vedám

„Komparatívna špeciálna pedagogika pozostáva z logicky a systematicky usporiadaných vedeckých poznatkov a empirických skúseností, ktoré spolu tvoria vedný odbor.“²⁰

„Komparatívna špeciálna pedagogika svojím predmetom má charakter medziodboru medzi špeciálnou pedagogikou a vybranými pomocnými vedami, ktoré umožňujú porovnávanie edukačných sústav svojimi metódami a vedeckým jazykom, vymedzenie jednotlivých pojmov, elementov a kategórií.

Úlohou metodológie komparatívnej špeciálnej pedagogiky je hľadanie nových metód poznávania a komparácie jednotlivých špeciálnych edukačných systémov s úlohou tieto poznatky triediť, analyzovať, vyhodnocovať a zisťovať ich vzťahy a nové poznatky explanovať.“²¹

Tabuľka 1 Označenie odboru špeciálnej pedagogiky a jej špecializácií.

Slovensko	Poľsko
Špeciálna pedagogika	Pedagogika specjalna
Pedagogika mentálne postihnutých	Oligofrenopedagogika
Pedagogika sluchovo postihnutých	Surdopedagogika
Pedagogika zrakovo postihnutých	Tyflopädagogika
Pedagogika telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených	Liečebná pedagogika
Pedagogika detí s narušenou komunikačnou schopnosťou	Logopédia
Pedagogika psychosociálne narušených	Resocializačná pedagogika

Zdroj: Vašek, Š.: *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha, VŠJAK, s. 2005

2.2 Medzinárodná klasifikácia ISCED

Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelania ISCED (International Standard Classification of Education) bola vypracovaná a vydaná UNESCOm v roku 1975 pre zber, spracovávanie a porovnávanie štatistík z oblasti vzdelávania v

²⁰ Vašek, Š.: *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha: VŠJAK, s. 2005, s.17

²¹ Tamtiež, s.18

jednotlivých štátoch aj v medzinárodnom meradle. Klasifikácia s názvom **ISCED 1997** bola schválená na 29. zasadnutí Generálnej konferencie UNESCO v novembri 1997.

Klasifikácia ISCED 1997 má dve na sebe nezávislé časti:

- *stupne vzdelávania*
- *odborné vzdelávania.*

Klasifikácia vzdelávania má 7 základných stupňov vzdelávania (predprimárne, primárne, nižšie sekundárne, vyššie sekundárne, postsekundárne, prvý a druhý stupeň terciálneho vzdelania, kódy 0 až 6). Stupne 2, 3, 4 a 5 sa ďalej členia na úrovne A, B a C (2A, 2B, 2C, 3A, 3B, 3C, 4A, 4B, 4C, 5A, 5B), ktoré charakterizujú typ následného vzdelávania alebo určenia. **Odborné vzdelávania** sú usporiadané do dvojstupňovej klasifikácie (2 číslice) s kódmi 0 až 9 v hlavnej triede a v triede odborov. Hlavná trieda 0 (nula) je vyčlenená pre Všeobecné vzdelávanie je delené na odbory:

- 1 - *Vzdelávanie a výchova*
- 2 - *Humanitné vedy a umenie*
- 3 - *Spoločenské vedy, obchod a právo*
- 4 - *Prírodné vedy, matematika a informatika*
- 5 - *Technické vedy, výroba a stavebníctvo*
- 6 - *Polnohospodárstvo a veterinárstvo*
- 7 - *Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť*
- 8 - *Služby*
- 9 - *Nezačlenené odbory*

Použitie ISCED 1997 je záväzné tam, kde metodika štatistického zisťovania vyžaduje medzinárodnú porovnateľnosť údajov o vzdelaní populácie a odovzdávanie údajov z tejto oblasti k medzinárodným štatistickým účelom. Jej používanie je vyžadované medzinárodnými organizáciami.²²

²² ISCED. Dostupné z WWW: <http://www.uips.sk/vysoke-skolstvo---dalsie/slovník-pojmov-k-pkvs>

Prepracovaná a upravená norma ISCED 97 klasifikuje vzdelávanie na tieto úrovne :²³

ISCED 0 Predprimárne vzdelávanie (Pre-primary Education)

- v materskej škole,
- v špeciálnej materskej škole a i.

ISCED 1 Primárne vzdelávanie (Primary Education)

- na 1 stupni ZŠ,
- na 1. stupni špeciálnej ZŠ, a i.

ISCED 2 Nižšie sekundárne vzdelávanie (Lower secondary Education)

- na 2. stupni ZŠ,
- v 1. – 4. ročníku osemročného gymnázia a i.

ISCED 3 Vyššie sekundárne vzdelávanie (Upper secondary Education)

- typický vstup: 14-16 rokov; typická dĺžka: 2 – 5 rokov,
- v odboroch SOU ukončených záverečnou skúškou, (úroveň 3C)
- v odboroch SOŠ a SOU ukončených maturitnou skúškou, (úroveň 3A)
- v 5. – 8. ročníku osemročného gymnázia a i. (úroveň 3A)

ISCED 4 Postsekundárne vzdelávanie (Postsecondary Education)

- v učebných odboroch po absolvovaní SŠ , (úroveň 4C)
- v rekvalifikačných kurzoch vyžadujúcich SŠ vzdelanie a i. (úroveň 4A)

ISCED 5 Prvý stupeň terciárneho vzdelávania (First stage of tertiary E.)

- na vyšších odborných školách (VOŠ), (úroveň 5B)
- v bakalárskom štúdiu koncipovanom ako konečnom, (úroveň 5B)
- v bakalárskom (predstupeň) a magisterskom (inž.) štúdiu. (úroveň 5A)

ISCED 6 Druhý stupeň terciárneho vzdelávania (Second stage of tertiary E.)

- v doktorandskom študijnom programe ukončenom PhD.

Pri výchove a vzdelávaní detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa okrem Štátneho vzdelávacieho programu ISCED, používa aj program, ktorý má pri výchove a vzdelávaní detí so zdravotným postihnutím dve hlavné časti : jednu tvorí ISCED 0 – 3 a druhú časť tvoria programy pre deti s jednotlivými druhmi zdravotného znevýhodnenia, ktoré využívajú aj práve uvedené vzdelávacie programy. Vzdelávacie programy pre deti so zdravotným

²³ PRŮCHA, J. 1999. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999, s.303-307

znevýhodnením boli schválené pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.

K výchove a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami patrí aj výchova a vzdelávanie žiakov s nadaním. Žiaci so všeobecným intelektovým nadaním sú žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na základe diagnostiky vykonanej zariadením výchovného poradenstva a prevencie. (§ 103 ods.2 Školského zákona)²⁴

²⁴ Zákon NR SR č 245/2008 Z. z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

3 SÚSTAVA ŠPECIÁLNYCH ŠKÔL NA SLOVENSKU

3.1 Všeobecné informácie

Podľa Zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Školského zákona)²⁵ **sústavu škôl v Slovenskej republike** tvoria tieto druhy škôl:

1. *materská škola*
2. *základná škola*
3. *gymnázium*
4. *stredná odborná škola*
5. *konzervatórium*
6. **školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**
7. *základná umelecká škola*
8. *jazyková škola*

Náuka o špeciálnych školách a výchovných zariadeniach je vedný odbor v rámci špeciálnej pedagogiky, ktorej predmetom je usporiadanie špeciálnych škôl a zariadení do relatívne samostatného subsystému v rámci jestvujúcej výchovno-vzdelávacej sústavy. Náuka o špeciálnych školách a zariadeniach sa člení na dve relatívne samostatné problémové oblasti :

a) riadenie a samoriadenie edukácie v školách a zariadeniach pre postihnutých a narušených,

b) sústava škôl a inštitúcií pre postihnutých.²⁶

Vzdelávanie na Slovensku sa realizuje :

- **v bežných školách** (materských, základných, stredných a vysokých),
- **v bežných školách** (materských, základných a stredných) **ako individuálne integrovaný žiak,**

²⁵ Zákon NR SR č 245/2008 Z. z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

²⁶ VAŠEK, Š.: *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha : UJAK, 2005, s.91

- **v bežných školách** (materských, základných, stredných v špeciálnych triedach) **v špeciálnych triedach,**
- **v špeciálnych školách .**

Špeciálna výchova a vzdelávanie v rámci sústavy špeciálnych škôl na Slovensku zahŕňa problematiku výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, t.j. s mentálnym, telesným, zrakovým, sluchovým postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom, vývinovými poruchami učenia, poruchami správania, detí a žiakov chorých a zdravotne oslabených a intelektovo nadaných v príslušných školách a školských zariadeniach, ktoré sú prispôsobené potrebám detí a žiakov podľa druhu a stupňa postihnutia.

Do kategórie detí alebo žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami patria podľa Zákona 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní :

1. Dieťa alebo žiak so zdravotným znevýhodnením

a) dieťa alebo žiak so zdravotným postihnutím

- dieťa alebo žiak s mentálnym postihnutím,
- dieťa alebo žiak so sluchovým postihnutím,
- dieťa alebo žiak so zrakovým postihnutím,
- dieťa alebo žiak s telesným postihnutím,
- dieťa alebo žiak s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- dieťa alebo žiak s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými chorobami,
- dieťa alebo žiak s viacnásobným postihnutím.

b) dieťa alebo žiak chorý alebo zdravotne oslabený

- dieťa alebo žiak s ochorením, ktoré je dlhodobého charakteru,
- dieťa alebo žiak vzdelávajúci sa v školách pri zdravotníckych zariadeniach.

c) dieťa alebo žiak s vývinovými poruchami

- dieťa alebo žiak s poruchou aktivity a pozornosti ,

- dieťa alebo žiak s vývinovou poruchou učenia,

d) dieťa alebo žiak s poruchou správania

- dieťa alebo žiak s narušením funkciou v oblasti emocionálnej alebo sociálnej.

2. Dieťa alebo žiak zo sociálne znevýhodneného prostredia

- je žiak žijúci v prostredí, ktoré vzhľadom na sociálne, rodinné, ekonomické a kultúrne podmienky nedostatočne podnecuje rozvoj mentálnych, vôľových a emocionálnych vlastností žiaka, nepodporuje jeho socializáciu a neposkytuje mu dostatok primeraných podnetov pre rozvoj jeho osobnosti.

3. Dieťa alebo žiak s nadaním

- je žiak, ktorý má nadpriemerné schopnosti v intelektovej oblasti, v oblasti umenia alebo športu, alebo v týchto oblastiach dosahuje v porovnaní s rovesníkmi mimoriadne výkony a prostredníctvom výchovy a vzdelávania sa jeho nadanie cielene rozvíja.²⁷

Platná pedagogická dokumentácia vydaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR je zverejnená na internetových stránkach Štátneho pedagogického ústavu kde uvádza všetky stupne a usporiadanie edukácie v slovenskej sústave špeciálnych škôl.

V **špeciálnych školách** na Slovensku sa zabezpečuje edukácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa Zákona 245/2008 Z.z. § 95 uvedeného zákona :

- Materská škola (3-6 roční)
- Základná škola (6-15 roční)
- Stredná škola (15-19 roční)
- Praktická škola
- Odborné učilište²⁸

²⁷ Zákon NR SR č 245/2008 Z. z. . z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

²⁸ tamtiež

Výchova a vzdelávanie sa v špeciálnych školách uskutočňuje podľa vzdelávacích programov. Deti sa prijímajú do škôl na základe ich zdravotného znevýhodnenia a sú diagnostikované ich špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Špeciálne školy sa na Slovensku môžu zriaďovať aj ako internátne.

Povinná školská dochádzka podľa Zákona 245/2008 Z.z. § 19 trvá na Slovensku 10 rokov. Ak dieťa po dovŕšení 6 roku nedosiahne školskú spôsobilosť, môže riaditeľ školy na základe psychologického posudku rozhodnúť o odklade začiatku plnenia povinnej školskej dochádzky o jeden školský rok. Povinná školská dochádzka trvá na Slovensku najviac do konca školského roku, v ktorom žiak dovŕši 16. rok svojho veku.

Žiakovi s ťažkým zdravotným postihnutím môže riaditeľ školy umožniť vzdelávanie v základnej škole až do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši 18. rok svojho veku. Žiaci absolvujú školskú dochádzku na základných a stredných školách. V školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením trvá vyučovacia hodina 45 minút. Poslednú vyučovaciu hodinu možno skrátiť na 40 minút. Ak to vyžaduje zdravotný stav žiakov, možno v školách pri zdravotníckych zariadeniach po dohode s ošetrovateľom skrátiť vyučovacie hodiny na 40 minút.²⁹

Väčšina škôl na Slovensku je štátnych. Od roku 1990 sú do sústavy zaraďované aj súkromné a cirkevné. (Zákonom 245/2008 Z.z.)³⁰

Tabuľka 2 Prehľad počtu špeciálnych škôl na Slovensku v časovom slede rokov 2003, 2006, 2009 a 2011.

Údaj dátumu Špeciálne školy	k 15.9.2003	k 15.9.2006	k 15.9.2009	k 15.9.2011
Štátne	430	356	365	371
Súkromné	3	8	25	27
Cirkevné	9	12	14	17

Zdroj: ÚIPŠ školský rok 2010/2011

²⁹ *Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením.* Dostupné z WWW: <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=1872&Template=Print>

³⁰ Zákon NR SR č 245/2008 Z. z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

3.2 Špeciálne materské školy - ISCED 0

*„Špeciálna materská škola je inštitúcia, ktorá paralelne s rodinou pôsobí na dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v predškolskom veku tak, aby bol zabezpečený jeho všestranný rozvoj s prihliadnutím na možnosti jeho ďalšieho vzdelávania, zároveň umožňuje plynulú adaptáciu dieťaťa na zmenené sociálne prostredie. Prijímanie detí do materskej školy pre deti so špeciálnymi edukačnými potrebami v Slovenskej republike prebieha na základe diagnostických vyšetrení. Do škôl pre deti so špeciálnymi edukačnými potrebami sa prijímajú deti, ktoré sa nemôžu úspešne vychovávať a vzdelávať v bežných materských školách. Návrh na prijatie dieťaťa so špeciálnymi edukačnými potrebami obsahuje správu z diagnostických vyšetrení spolu s určenou diagnózou, odporúčania k výchove a vzdelávaniu dieťaťa a návrh na prijatie alebo neprijatie dieťaťa do príslušnej školy“.*³¹

V Slovenskej republike sa **predprimárne vzdelávanie (ISCED 0)** poskytuje deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách, alebo v špeciálnych materských školách.

Veková úroveň detí pre predprimárne vzdelávanie je minimálne 3 roky. Horná veková hranica je závislá od vstupu do primárneho vzdelávania, zvyčajne je to vo veku 6-7 rokov. Predprimárne vzdelávanie nie je na Slovensku povinné.

Počet detí v triede špeciálnych materských škôl je na Slovensku určený len hornou hranicou, a to podľa druhu postihnutia. (Vyhláška MŠ SR č. 322/2008 Z.z.)³²

³¹ Oriechová, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s.38

³² Vyhláška Ministerstva školstva SR č.322/2008 Z.z.

Tabuľka 3 Najvyšší počet detí v triede špeciálnej materskej školy na Slovensku

Podľa druhu postihnutia	Najvyšší počet detí v triede
pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím	8
deti a žiakov so sluchovým postihnutím	6
deti a žiakov so zrakovým postihnutím	6
deti a žiakov s telesným postihnutím	6
deti a žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou	8
deti a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami	4
deti a žiakov chorých a zdravotne oslabených v materskej škole pri zdravotníckom zariadení	8
deti a žiakov hluchoslepých a deti s viacnásobným postihnutím	4

Zdroj: ÚIPŠ školský rok 2010/2011

Podľa A. Skokanovej (2010)³³ „je cieľom predprimárneho vzdelávania v Slovenskej republike dosiahnutie optimálnej vývinovej úrovne dieťaťa predškolského veku tak, aby sa vedelo aktívne učiť, začleňovať sa do skupiny a kolektívu a aby bolo pripravené na školské vzdelávanie. Pedagóg v materskej škole prihliada na rôznosť sociokultúrneho a socioekonomického zázemia dieťaťa, posilňuje úctu k rodičom, ku kultúrnym hodnotám a tradíciám štátu, k štátnemu jazyku, k materinskému jazyku a k svojej vlastnej kultúre.“

Materská škola pre deti so špeciálnymi edukačnými potrebami sa v Slovenskej republike vnútorne člení na triedy, do ktorých sa spravidla zaraďujú deti rovnakého veku s rovnakým postihnutím, alebo narušením.

„Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú“³⁴

³³ Oriechiková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s.42

³⁴ tamtiež, s.51

*Denný poriadok má zabezpečiť optimálny biorytmus, bezstresové prostredie, zdravý životný štýl a dostatok času na učenie a hru dieťaťa v predškolskom veku a zároveň dodržiavať pevne stanovený čas na činnosti, ktoré zabezpečujú životosprávu (ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie, Štátny vzdelávací program, 2008).*³⁵

Vzdelávacie štandardy sú pre žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami rovnaké ako pre žiakov bežných materských škôl, s prihliadnutím na ich zdravotné postihnutie. Realizácia týchto programov si vyžaduje adekvátne materiálne aj personálne zabezpečenie.

Tabuľka 4 Špeciálne materské školy

Poznámka: Vývoj ukazovateľov špeciálnych materských škôl od roku 2000

ukazovateľ	rok										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
deti	768	769	809	808	773	761	814	853	889	960	993
triedy	96	102	107	108	102	100	104	107	110	126	127
učitelia	.	188	210	224	191	186	198	198	202	220	235
školy	34	36	37	36	37	38	41	40	43	49	50

Zdroj: ÚIPS 2010

3.3 Špeciálne základné školy - ISCED 1

*„Podľa Medzinárodnej normy pre klasifikácie vzdelávania ISCED (1997) je primárne vzdelávanie (primary education) charakterizované ako začiatok systematického vzdelávania, resp. povinnej školskej dochádzky – úroveň ISCED 1.“*³⁶

³⁵ Oriechiková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s.48

³⁶ Průcha, J.: *Vzdělávání a školství ve světě : Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999, s.67

„Slovenský vzdelávací systém sa delí do dvoch úrovní : **ISCED 1 primárne vzdelávanie** prvý stupeň špeciálnej základnej školy 1.- 4. ročník, druhý stupeň špeciálnej základnej školy 5.- 9.ročník, 1.- 9.ročník špeciálnych základných škôl pre mentálne postihnutých (A,B,C variant). V súčasnej dobe existuje na Slovensku rozvinutá sieť špeciálnych základných škôl, v ktorých sa diferencovane, podľa druhu postihnutia, vzdelávajú zdravotne postihnuté deti a mládež so sluchovým, zrakovým, telesným, mentálnym postihnutím, deti choré a zdravotne oslabené, deti s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom, s poruchami správania, s poruchami psychického alebo sociálneho vývinu, resp. deti a mládež s viacerými chybami.“³⁷

Špeciálne základné školy poskytujú žiakom so špeciálnymi edukačnými potrebami výchovu a vzdelávanie spôsobom úmerným ich postihnutiu. Vzdelávanie je formou, obsahom aj štruktúrou prispôsobené žiakom a ich individuálnym potrebám. Podľa vzdelávacieho programu MŠ SR hlavným cieľom je, aby žiaci so špeciálnymi edukačnými potrebami nadobudli rozvinuté kľúčové kompetencie primerané ich veku a individuálnym osobitostiam.

Špeciálne základné školy majú spravidla 5 (resp.9) ročníkov s možnosťou zaradenia nultého – prípravného ročníka. Podľa § 97 Zákona 245/2008 Z.z. je možné v základnej škole pre žiakov so zdravotným znevýhodnením predĺžiť dĺžku vzdelávania až o dva roky. Dĺžku štúdia určí štátny vzdelávací program. Povinnú školskú dochádzku podľa Zákona 245/2008 Z.z. musia plniť aj žiaci so zdravotným znevýhodnením. V prípade oslobodenia žiaka od povinnosti dochádzať do školy a jeho zdravotného stavu, ktorý mu neumožňuje vzdelávať sa, Školský zákon hovorí, že sa vzdelanie neposkytuje do pominutia dôvodov, a to na základe písomného odporúčenia lekára.

Špeciálne základné školy, ktoré vzdelávajú žiakov s mentálnym postihnutím sa na Slovensku delia podľa stupňa mentálneho postihnutia na :

- a) variant A pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia,
- b) variant B pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia,

³⁷ Oriechová, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok: Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2007, s.12

c) variant C pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia alebo pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí majú aj iné zdravotné postihnutie, sú držiteľmi preukazu zdravotne ťažko postihnutých a nemôžu sa vzdelávať podľa variantu A alebo B.

Žiaci s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia môžu byť na Slovensku vzdelávaní:

- a) v špeciálnych základných školách,*
- b) v špeciálnych triedach pre žiakov s mentálnym postihnutím v základnej škole,*
- c) v triedach základnej školy spolu s inými žiakmi, t.j. v školskej integrácii (podľa § 94 ods. 1 Zákona č. 245/2008 Z. z.)³⁸.*

Základnými školami pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sú :

- Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím
- Základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím
- Základná škola pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou
- Základná škola pre žiakov s telesným postihnutím
- Základná škola pri zdravotníckom zariadení
- Základná škola pre deti s autizmom
- Špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím
- Špeciálna základná škola pre hluchoslepých
- Špeciálna základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím
- Špeciálna základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím
- Špeciálna základná škola pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou
- Špeciálna základná škola pre žiakov s telesným postihnutím
- Špeciálna základná škola pri zdravotníckom zariadení

Špeciálna základná škola sa podľa zákona spravidla zriaďuje pre najmenej 10 žiakov s rovnakým zdravotným znevýhodnením a zriaďovateľ ju ruší, ak počet žiakov klesne pod 8. V odôvodnených prípadoch možno školu ponechať zriadenú

³⁸ Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

aj pri nižšom počte žiakov, ak v nasledujúcom školskom roku je predpoklad vyššieho počtu žiakov. (Zákon 245/2008 Z.z.)³⁹

Výchova a vzdelávanie sú na základných školách zamerané na rozvoj osobnosti žiaka po stránke rozumovej, osobnostnej, mravnej, telesnej a pracovnej s cieľom maximálneho možného rozvoja vedomostí a spôsobilostí podporujúcich ich socializáciu. Významnú úlohu vo výchovno-vzdelávacom procese má pracovné vyučovanie. Podľa Ústredného portálu verejnej správy Slovenskej republiky⁴⁰ sa na základných školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením v prípravnom až štvrtom ročníku vyučuje v jednom slede najviac 5 vyučovacích hodín, v piatom ročníku až deviatom ročníku týchto škôl najviac 6 vyučovacích hodín.

Pri výchove a vzdelávaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môže pôsobiť aj asistent učiteľa. Asistent učiteľa je pedagogický zamestnanec, ktorý vykonáva výchovno-vzdelávací proces v školách a v predškolských zariadeniach a podieľa sa na vytváraní podmienok nevyhnutných na prekonávanie najmä jazykových, zdravotných a sociálnych bariér dieťaťa pri zabezpečovaní výchovno-vzdelávacieho procesu. Podľa Metodického pokynu Ministerstva školstva SR môže riaditeľ školy ustanoviť profesiu asistent učiteľa v triede základných škôl, špeciálnych základných škôl alebo predškolských zariadení, ktoré navštevuje viac ako 5 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.⁴¹

³⁹ Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení neskorších predpisov

⁴⁰ *Organizácia výchovy a vzdelávania v špeciálnych školách*. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx/Board/Zep/Img/Default.aspx?CatID=39&aid=1872>

⁴¹ Metodický pokyn k zavedeniu profesie asistent učiteľa č.1631/2002-sekr., MŠ SR dňa 26.8.2002

Tabuľka 5: Špeciálne základné školy

Poznámka: Údaje o novoprijatých, žiakoch, končiacich a triedach obsahujú aj počty z integrovaných tried pri bežných školách spolu so špeciálnymi základnými školami

ukazovatele	rok									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
novozaradení	3337	3589	3020	3540	3832	3765	4623	3972	3858	3986
žiaci	22537	22897	22843	23663	24349	25106	28060	28328	28543	28948
končiaci	2745	2997	2958	2741	2824	2953	3269	3299	3233	3294
triedy	2655	2663	2683	2694	2752	2693	2910	3245	3377	3448
učitelia	3562	3634	3735	3730	3765	3704	3977	4133	4285	4333
učebne	2828	2960	3031	3145	3244	3372	3672	3854	3955	4062
školy	237	235	234	230	230	233	238	233	236	244

Zdroj: ÚIPŠ 2010

3.4 Nižšie sekundárne vzdelávanie - ISCED 2

ISCED 2 nižšie stredné vzdelávanie, ktorého stupeň zodpovedá **nižšiemu sekundárnemu vzdelávaniu** a nadväzuje na primárne vzdelávanie pred vstupom na vyššie sekundárne vzdelávanie. V rámci Medzinárodnej klasifikácie sa delí na :

- **ISCED 2A** 2.stupeň základnej školy, príprava na pokračovanie štúdia stupeň ISCED 3A alebo 3B,
- **ISCED 2B** ukončené povinné vzdelávanie v rámci neukončeného odborného vzdelávania, program pripravuje pokračovanie štúdia stupeň ISCED 3C,
- **ISCED 2C** zaučenie v odbore, príprava len priamo pre pracovný trh.

Vzdelávací program pre Praktickú školu, ktorej vzdelávacie programy poskytujú vzdelávanie a prípravu na výkon jednoduchých pracovných činností žiakom s mentálnym postihnutím alebo žiakom s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným zdravotným postihnutím, ktorých stupeň postihnutia neumožňuje prípravu v odbornom učilišti, je súčasťou vzdelávacích programov pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím. Praktická škola je určená pre chlapcov i dievčatá, menej zručných absolventov špeciálnej základnej školy vzdelávaných podľa variantu A a manuálne zručných absolventov špeciálnej základnej školy vzdelávaných podľa variantu B a C.

Absolvent programu nižšieho sekundárneho vzdelania získa vysvedčenie s doložkou – so špeciálnym vyznačením ukončenia programu poskytnutého základnou školou. Tým splní podmienku pre pokračovanie vo vzdelávaní na vyššom sekundárnom stupni (na všeobecnovzdelávacej alebo odbornovzdelávacej škole), v priebehu ktorého ukončuje povinné základné vzdelávanie (povinnú školskú dochádzku).

V prípade ukončenia základného vzdelávania (povinnej školskej dochádzky) na úrovni ISCED 2B, môže tento absolvent vstúpiť do pracovného procesu ako nekvalifikovaný pracovník.⁴²

Žiak, ktorý absolvoval jednoročnú základnú odbornú prípravu na úrovni ISCED 2C, získava osvedčenie o absolvovaní programu základného odborného vzdelávania garantujúceho zaučenie v danom odbore a má otvorenú možnosť získať vysvedčenie potvrdzujúce ukončenie povinnej školskej dochádzky. Podľa toho absolvent môže vstúpiť priamo na trh práce, buď ako pracovná sila s minimálnou odbornou kvalifikáciou alebo pokračovať v štúdiu na úrovni 3C.⁴³

Žiakom s viacnásobným postihnutím v kombinácii s mentálnym postihnutím v zmysle a § 2 ods.7 vyhlášky č. 322/2008 Z.z. o špeciálnych školách,⁴⁴ poskytuje výchovu a vzdelávanie praktická škola a tieto ďalšie školy:

a) pre žiakov so sluchovým postihnutím a mentálnym postihnutím

⁴² Štátny vzdelávací program pre 2.stupeň základnej školy. Dostupné z WWW: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/isced2_spu_uprava.pdf

⁴³ Štátny vzdelávací program pre 2.stupeň základnej školy. Dostupné z WWW: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/isced2_spu_uprava.pdf

⁴⁴ Vyhláška č.322/2008 Ministerstva školstva Slovenskej republiky o špeciálnych školách § 2 ods.7

- špeciálna základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím,
- odborné učilište pre žiakov so sluchovým postihnutím.

b) pre žiakov so zrakovým postihnutím a mentálnym postihnutím

- špeciálna základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím,
- odborné učilište pre žiakov so zrakovým postihnutím.

c) pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou a mentálnym postihnutím

- špeciálna základná škola pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou.

d) pre žiakov s telesným postihnutím, chorých a zdravotne oslabených s mentálnym postihnutím

- špeciálna základná škola pre žiakov s telesným postihnutím,
- odborné učilište pre žiakov s telesným postihnutím.

Žiaci s poruchami aktivity a pozornosti s mentálnym postihnutím sa vzdelávajú

- v špeciálnej základnej škole pri liečebno-výchovnom sanatóriu (LVS),
- v špeciálnej triede pre žiakov s poruchou aktivity a pozornosti s mentálnym postihnutím pri LVS,
- v triede základnej školy.

3.4.1 Praktická škola

Jednou z možností, kde môže žiak so špeciálnymi edukačnými potrebami pokračovať v nižšom sekundárnom vzdelávaní je praktická škola. Vzdelávanie v praktickej škole je trojročné. Do praktickej školy sa prijímajú žiaci s mentálnym postihnutím alebo žiaci s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným zdravotným postihnutím, ktorí ukončili základnú školu alebo povinnú školskú dochádzku a ich stupeň postihnutia im neumožňuje zvládnuť prípravu v odbornom učilišti.

Obsahom vzdelávania praktických škôl v rozsahu vzdelávacích oblastí je jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a spoločnosť, umenie

a kultúra, zdravie a pohyb a odborno-praktická príprava. Do praktickej prípravy patrí rodinná výchova, zdravotná výchova, ručné práce a šitie, príprava jedál a výživa, domáce práce a údržba domácnosti.

Absolvent každého ročníka praktickej školy získa vysvedčenie. Po absolvovaní praktickej školy získava absolvent vysvedčenie o absolvovaní školy so zameraním v určitom odbore. Úlohou vzdelávania je príprava žiakov na ďalší život spojený s činnosťou najmä v rodine, sebaobsluhou a praktickými prácami v domácnosti. V praktických školách je neoddeliteľnou súčasťou odborného vzdelávania a prípravy praktické vyučovanie. Praktické školy nie sú zamerané na špecifickú profesijnú dráhu, zameriavajú sa predovšetkým na prípravu v oblastiach, ktoré umožňujú osobitosti jeho postihnutia.

Praktická škola sa zriaďuje pre najmenej desať žiakov a zriaďovateľ ju zruší, ak počet žiakov klesne pod osem. V triede praktickej školy môže byť najviac desať žiakov. V triede praktickej školy pre žiakov s viacnásobným postihnutím alebo v triede pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami môže byť najviac šesť žiakov. V triedach praktickej školy pre žiakov s viacnásobným postihnutím je spravidla na výchovno-vzdelávacom procese prítomný aj asistent učiteľa. (Vyhláška 322/2008)⁴⁵ Praktická škola môže vzdelávať aj iné fyzické osoby s mentálnym postihnutím alebo s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným postihnutím, ktoré dovŕšili vek 18 rokov a neabsolvovali výchovu a vzdelávanie v odbornom učilišti alebo praktickej škole.⁴⁶

3.4.2 Odborné učilište pre mentálne postihnutých

Odborné učilište je typ školy, ktorej vzdelávacie programy odborov výchovy a vzdelávania poskytujú odbornú prípravu v rámci nižšieho sekundárneho vzdelania, výkon nenáročných pracovných činností žiakov s mentálnym postihnutím alebo s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným zdravotným postihnutím. V odborných učilištiach je neoddeliteľnou súčasťou odborného vzdelávania a prípravy praktické vyučovanie. Na štúdium do odborného učilišťa

⁴⁵ Vyhláška č.322/2008 Ministerstva školstva Slovenskej republiky o špeciálnych školách

⁴⁶ tamtiež

sa prijímajú žiaci so špeciálnymi edukačnými potrebami, ktorí ukončili vzdelávanie základnej školy alebo povinnú školskú dochádzku.

Odborné učilište má podľa vzdelávacích programov príslušných odborov výchovy a vzdelávania prvý až tretí ročník, no môže sa pri odbornom učilišti zriadiť aj prípravný ročník. Prípravný ročník v odbornom učilišti je určený pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorých mentálne schopnosti a manuálne zručnosti nemohli byť dostatočne diagnostikované. Po absolvovaní prípravného ročníka riaditeľ odborného učilišťa určí, či bude žiak pokračovať v prvom ročníku niektorého odboru výchovy a vzdelávania odborného učilišťa, alebo bude pokračovať v príprave v praktickej škole. Odborné učilište sa zriaďuje pre najmenej desať žiakov a zriaďovateľ ho zruší, ak počet žiakov klesne pod osem.

V triede odborného učilišťa môže byť najviac 14 žiakov. Riaditeľ školy môže povoliť prekročenie najvyššieho počtu žiakov v triede najviac o dvoch. V triede odborného učilišťa pre žiakov s viacnásobným postihnutím môže byť najviac desať žiakov. V skupine odborného výcviku v odbornom učilišti môže byť najviac sedem žiakov a v skupine žiakov s viacnásobným postihnutím môžu byť najviac piati žiaci.

Sústava špeciálnych stredných učilíšť :

- Stredné odborné učilište pre sluchovo postihnutú mládež
- Stredné odborné učilište pre zrakovo postihnutú mládež
- Stredné odborné učilište pre telesne postihnutú mládež
- Stredné odborné učilište pre mládež s narušeným psychosociálnym vývinom
- Stredné odborné učilište pri reedukačnom domove pre mládež

Úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu odborov výchovy a vzdelávania v odbornom učilišti môže žiak s mentálnym postihnutím získať nižšie stredné odborné vzdelanie, ktoré sa podľa stupňa zvládnutia príslušných vzdelávacích štandardov a posudzovania kvalifikácie na výkon pracovných činností člení na :

- **zaškolenie** - dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie a osvedčenie o zaškolení,

- **zaučenie** - dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie a osvedčenie o zaučení,
- **vyučenie** - dokladom o získanom vzdelaní a odbornej kvalifikácii je vysvedčenie o záverečnej skúške a výučný list (Zákon 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní).⁴⁷

3.5 Gymnaziá a stredné odborné školy pre postihnutých – ISCED 3

ISCED 3 vyššia sekundárna úroveň vzdelávania zodpovedá na Slovensku, ale aj v iných krajinách OECD poslednému stupňu sekundárneho vzdelávania. Žiaci so špeciálnymi edukačnými potrebami plnia rovnaké ciele vzdelávania ako ostatní žiaci stredných odborných škôl a gymnázií, no jednotlivými oblasťami a kompetenciami sa prispôsobujú osobitostiam postihnutí.⁴⁸ Podľa Oriechíkovej (2007)⁴⁹ je vyučovanie organizované podobne ako na druhej úrovni – predmetovo v edukačnom procese. Učitelia sú kvalifikovaní s vyššou predmetovou špecializáciou. Vstupný vek je 15-16 rokov veku žiaka. Program ISCED 3A pripravuje žiakov na vstup do úrovne 5A (konzervatóriá), typ 3B pripravuje žiakov pre priamy vstup do úrovne 5B a typ 3C vedie priamo na trh práce alebo programom ISCED 4 (vyššie a vysokoškolské vzdelanie). Systém špeciálnych stredných škôl na Slovensku sa podľa Š.Vaška (2005)⁵⁰ delí na:

a) špeciálne gymnaziá

- gymnázium pre sluchovo postihnutú mládež
- gymnázium pre zrakovo postihnutú mládež
- gymnázium pre telesne postihnutú mládež

b) špeciálne stredné školy

- stredné odborné školy pre sluchovo postihnutú mládež
- stredné odborné školy pre zrakovo postihnutú mládež

⁴⁷ Zákon č. 245/2008 Z.z. z 22.mája 2008 o výchove a vzdelávaní

⁴⁸ Vzdelávací program Ministerstva školstva Slovenskej republiky ICSED 2

⁴⁹ Oriechíková, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok: Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2007

⁵⁰ Vašek, Š.: *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha :VŠJAK, 2005

- stredné odborné školy pre telesne postihnutú mládež

V rámci Medzinárodnej klasifikácie sa delí na :

- **ISCED 3A** stredné (všeobecné) vzdelávanie s maturitou (gymnázium), pripravuje absolventov na pokračovanie v štúdiu na vyšších stupňoch vzdelávania
- **ISCED 3B** stredné odborné vzdelávanie s maturitou
- **ISCED 3C** stredné odborné vzdelávanie⁵¹

Medzi špeciálne stredné školy na Slovensku patria aj gymnáziá pre nadaných, sluchovo postihnutých, telesne a zrakovo postihnutých, konzervatórium pre zrakovo postihnutých, odborné učilištia a praktické školy pre jednotlivé druhy postihnutia, stredné odborné učilištia a špeciálne stredné školy. Stredné odborné školy pre žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami ponúkajú možnosti štúdia vo viacerých odboroch : cukrárenská výroba, inštalatér, aranžér, fotograf, čalúnnik, opatrovateľská starostlivosť v zdravotníckych zariadeniach a zariadeniach sociálnej starostlivosti a iné.

Absolvent vyššieho sekundárneho vzdelania má osvojené kľúčové kompetencie, ktoré zodpovedajú absolventovi podľa jednotlivých programov ISCED 3 s prihliadnutím na jeho postihnutie. Obsah vzdelávacích oblastí postihnutých žiakov je rovnaký, ako obsah vzdelávania žiakov stredných škôl a povinné predmety dopĺňajú špecifické predmety zamerané na rozvoj špeciálnych kompenzačných zručností postihnutých žiakov, rozvoj komunikačných zručností (najmä žiaci so sluchovým postihnutím), rozvoj zrakového a priestorového vnímania, hmatu a sluchu (žiaci so zrakovým postihnutím).

V špeciálnych stredných školách pre žiakov s postihnutím (gymnázium, stredná odborná škola) je dĺžka štúdia predĺžená o jeden rok. Predĺžením štúdia a komplexnou starostlivosťou sa vytvárajú lepšie podmienky pre žiakov s

⁵¹ Skalková, J.: *Obecná didaktika*. Praha : Grada, 2007

postihnutím na zvládnutie vzdelanostného modelu absolventa sekundárneho vzdelania.⁵²

Úplné stredné vzdelanie poskytuje širšie a hlbšie všeobecné vzdelanie. Trvá najmenej 4 roky a končí maturitnou skúškou. Úradným dokladom o získaní úplného stredného vzdelania je vysvedčenie o maturitnej skúške.

Stredné odborné vzdelanie zahŕňa všeobecné stredné vzdelanie, odborné vzdelanie a praktickú prípravu na povolanie. Trvá 3 roky a končí sa záverečnou skúškou. Úradným dokladom o získaní stredného odborného vzdelania je vysvedčenie o záverečnej skúške a výučný list.

3.6 Postsekundárne vzdelávanie - ISCED 4

Z medzinárodného hľadiska sa programy **ISCED 4** pohybujú na hranici medzi vyšším sekundárnym a postsekundárnym vzdelávaním. Dĺžka štúdia sa pohybuje v rozmedzí od 6 mesiacov po 2 roky. Oriechčíková (2007)⁵³ uvádza, že program 4A pripravuje pre priamy vstup pre úroveň ISCED 5A a stupeň 4C vedie priamo na trh práce, alebo umožňuje vstup do iných programov ISCED 4.

Postsekundárne vzdelávanie je pomaturitným (nevysokoškolským) vzdelávaním, štúdiom formou špeciálnych kurzov. Absolventi získavajú praktické zručnosti a skúsenosti. Na Slovensku pôsobia niektoré rehabilitačné strediská s možnosťou absolvovania kurzov pre zrakovo či telesne postihnutých. Rehabilitačné stredisko pre zrakovo postihnutých v Levoči ponúka 15 mesačné štúdiom v odbore masér, košíkár a odbor pomocné práce v keramickej dielni. Slovenský zväz telesne postihnutých organizuje počítačové kurzy. Postsekundárne vzdelávanie pomáha mladým ľuďom s postihnutím rozšíriť ich pracovné a sociálne kompetencie v podmienkach ich zdravotnej spôsobilosti.

⁵² *Vzdelávací program pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím*. Dostupné z WWW: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_zrakovo/vp_zp_%20isced_1_2_3_5.pdf

⁵³ Oriechčíková, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok: Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2007

Na zaškolenie alebo prípravu na prácu občana so zdravotným postihnutím môže úrad poskytnúť príspevok na úhradu oprávnených nákladov súvisiacich so zaškolením.⁵⁴

3.7 Terciárne vzdelávanie

3.7.1 Prvý stupeň terciárneho vzdelávania - ISCED 5

Pre vstup do tohto programu sa vyžaduje ukončenie stupňa 3A, alebo 3B. Doba štúdia je minimálne 3 roky. Krátke programy trvajú 2 až 3 roky, stredne dlhé 3 až 5 rokov, dlhé 5-6 rokov a veľmi dlhé viac ako 6 rokov.

Výchovno-vzdelávací proces sa na konzervatóriu pre žiakov so zrakovým postihnutím uskutočňuje podľa ISCED 5B – prvý stupeň terciálneho vzdelávania vrátane učebného plánu s tým, že sa žiaci so zrakovým postihnutím môžu, v prípade potreby, vzdelávať podľa individuálneho vzdelávacieho programu. (Vzdelávací program MŠ SR)⁵⁵

Na Slovensku sú zatiaľ len dve špecializované pracoviská pre zdravotne postihnutých vysokoškolákov. Jedno pracovisko je na Univerzite Komenského v Bratislave a druhé na Technickej univerzite v Košiciach. Zdravotne postihnutí študenti majú nárok na špeciálnu podporu. Dostávajú ju od podporných centier aj od koordinátorov, ktorí sú na každej škole. Centrá zabezpečujú najmä podporné technológie, ktoré im na dobu štúdia zapožičiavajú. Pomáhajú im s organizáciou štúdia, informujú o nich učiteľov, robia inštruktáž ako sa učiť, spracovávajú obrázky do špeciálnej podoby a podobne.⁵⁶

Po úspešnom absolvovaní bakalárskeho štúdijného programu na slovenských vysokých školách môže absolvent pokračovať v magisterskom, inžinierskom a doktorskom študijnom programe. Rozsah tohto štúdia môže byť 2 – 3 roky. Štúdium je ukončené štátnou záverečnou skúškou a obhajobou diplomovej práce.

⁵⁴ *Príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím.* Dostupné z WWW: <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=827>

⁵⁵ Vzdelávací program Ministerstva školstva Slovenskej republiky ISCED 5

⁵⁶ *Podpora zdravotne postihnutým.* Dostupné z WWW : <http://zena.sme.sk/c/5097256/vysoke-skoly-kladu-hendikepovany-m-bariery.html>

3.7.2 Druhý stupeň terciárneho vzdelávania - ISCED 6

Školský systém na Slovensku umožňuje úspešným vysokoškolským študentom, ktorí ukončili druhý stupeň vysokoškolského vzdelávania, pokračovať v doktorandskom štúdiu. V zmysle Zákona č.131/2002 Z.z. o vysokých školách⁵⁷ je podmienkou riadneho skončenia doktorandského štúdia vykonanie dizertačnej skúšky, ktorá patrí medzi štátne skúšky a obhajoba dizertačnej práce. Absolventom 3 – 4 ročného štúdia je udelený titul „philosophiae doctor“, „artis doctor“, „doktor teológie“.

⁵⁷ Zákon č.131/2002 Z.z. o vysokých školách

4 SÚSTAVA ŠPECIÁLNYCH ŠKÔL V POĽSKU

Postihnutie je jav, ktorý sa vyskytuje celoplošne a je multidimenzionálnym fenoménom dotýkajúcim sa rôznych sfér života postihnutých jedincov, ich rodín a okolia, v ktorom žijú. Môže byť trvalé, dočasné, no je charakteristickým znakom ich života. Mení sociálne, pracovné a životné podmienky vôbec.

„V Poľsku žije viac ako 5 miliónov postihnutých osôb, ktorých prirodzený a spontánny rozvoj zaostal alebo bol prerušený v určitom čase ich života.“⁵⁸

V každej spoločnosti je určité percento ľudí, ktorí z dôvodu dedičných, vrodených chýb, v dôsledku choroby, úrazu alebo neštandardných podmienok svojho života sa odchyľujú od normy v oblasti somatickej, psychickej, alebo ich kombinácii.

„V Poľsku v porovnaní s krajinami západnej Európy sa problematike edukácie detí mentálne postihnutých začali venovať oveľa neskôr. Napriek tomu, že v európskych krajinách bol proces problematiky edukácie postihnutých detí pomalý, dôsledne sa rozvíjal od konca Veľkej francúzskej revolúcie a prijatia Deklarácie práv človeka a občana v roku 1789 vo Francúzsku“⁵⁹

V poľskom práve sa termín „zdravotne postihnutá osoba“ objavil v roku 1982 v Uznesení Sejmu v správe o invalidoch, hendikepovaných a zdravotne postihnutých osobách. V nasledujúcich rokoch bolo viacero pokusov definovať tento pojem. V roku 1996 vytvorila skupina odborníkov pre zdravotne postihnuté osoby definíciu: *„Zdravotne postihnutá osoba, je osoba, ktorej zdravotný alebo duševný stav dočasne alebo trvale bráni, obmedzuje alebo znemožňuje plnenie životných a sociálnych rolí v súlade so zavedenými právnymi a sociálnymi normami.“⁶⁰*

Z analýzy dostupných poznatkov špeciálneho školstva v Poľsku K. Kirejczyk uvádza, že prvá škola pre deti s odchýlkami v oblasti duševného vývoja bola

⁵⁸ Stankowski, A.: *Špeciálne vzdelávacie potreby*. Ružomberok: Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2009, s. 122

⁵⁹ Lipiński, S.: *Wychowanie, opieka i edukacja w perspektywie historycznej i współczesnej*. Łódź: WSEZINS, 2010, s.27

⁶⁰ *Postihnutie a jej druhy*. Dostupné z WWW: <http://forestap.republika.pl/niepelnosprawnosc.htm>

založená v Poznani v roku 1897, nasledovala špeciálna škola v Gorozowiw v roku 1900 a v Katowiciach v roku 1904. V roku 1913 boli zriadené prvé špeciálne triedy v Bydgoszczy a Torunie. Ako uvádza autor, všetky školy aj triedy spadali pod pruské úrady. Zdôrazňuje aj fakt, že tak dochádzalo ku germanizácii poľských detí, vzhľadom na to, že sa v školách vyučovalo v nemeckom jazyku.⁶¹ Dôležitým medzníkom v edukácii postihnutých detí bolo prijatie Vyhlášky o povinnej školskej dochádzke, vrátane mentálne postihnutých detí v obci, kde bolo zariadenie špeciálneho vzdelávania. Veľmi významnou osobnosťou pre rozvoj špeciálneho vzdelávania v Poľsku bol počas prvej svetovej vojny Joseph Joteyko. Počas svojho pobytu vo Francúzsku vytvoril prvé projekty organizácie uceleného systému výchovy a vzdelávania detí so zdravotným postihnutím v slobodnom Poľsku.

Nové alternatívne prístupy pre špeciálnu pedagogiku, nielen pre Poľsko ale aj v rámci európskeho kontextu boli myšlienky poprednej poľskej autorky Marie Grzegorzewskej (1888-1967). Podľa nej sa špeciálna pedagogika výchovne stará o deti hluché, nevidomé, rozumovo zaostalé, s poruchami správania, ťažko vychovávateľné, ako aj choré a telesne postihnuté. Ide o deti, ktoré v dôsledku funkčného alebo organického poškodenia majú ťažkosti pri :

- a) *poznání sveta,*
- b) *kontakte s okolím,*
- c) *musia byť špeciálne vychovávané.*

Maria Grzegorzewska bola prvou osobou v Poľsku, ktorá profesionálne riešila problémy špeciálnej pedagogiky, sformulovala ciele špeciálno-pedagogického vzdelávania a jej myšlienky majú veľkú historickú hodnotu a platia dodnes. Za svoje úspechy Maria Grzegorzewska považovala prácu spojenú so vzdelávaním učiteľov. Predstava „vynikajúceho učiteľa“ bola podľa nej v dobrom, vnútorne bohatom človeku s charizmou a empatickými schopnosťami.

Výučba sa podľa jej metódy nečlení na vyučovacie hodiny, ale na témy. Obsah vyučovania plní ciele humanitného prístupu k žiakom s poskytnutím individuálnej pomoci pri plnení každodenných úloh života, optimálny rozvoj postihnutých detí

⁶¹ Kirejczyk, K.: *Upośledzenie umysłowe*. Warszawa, 1981.

s posilnením ich fyzickej a duševnej úrovne s účelom čo najväčšej socializácie a prekonaním ich izolácie v spoločenskom živote.

Špeciálna pedagogika Marie Grzegorzewskej sa delí na :

a) *revalidizačnú* – sem patria oligofrenopedagogika (pedagogika rozumovo postihnutých), surdopedagogika (pedagogika sluchovo postihnutých a rečovo chybných) a liečebná pedagogika (pedagogika telesne postihnutých a trvale chorých),

b) *resocializačnú pedagogiku* – pedagogika osôb s poruchami správania.⁶²

Špeciálne vzdelávanie je neoddeliteľnou súčasťou vzdelávacieho systému v Poľsku a prebieha v dvoch formách – *vo verejných a súkromných školách a v ústavoch*.

Školské vzdelávanie je povinné až do 18. roku veku dieťaťa, pričom nezáleží na druhu a stupni postihnutia. Povinná školská dochádzka sa vzťahuje na dva typy škôl: *na základnú školu a strednú školu*. Deti nastupujú na primárne vzdelávanie v 7. roku svojho veku. Deti so špeciálnymi vzdelávacími potrebami sú zaradené do špeciálnych škôl alebo do tried základných škôl v rámci integrácie. Edukácia môže byť u žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami predĺžená o jeden rok v každej etape vzdelávania. Školský rok pre základné aj stredné školy začína v septembri a končí v júni. Podľa novely školského zákona z roku 2009 bude od školského roku 2011/2012 povinná ročná predškolská dochádzka od 5. roku veku dieťaťa a od školského roku 2012/2013 začne povinná školská dochádzka od 6. roku veku dieťaťa.

Zákon o výchove a vzdelávaní stanovuje, že vzdelávací systém je obsahom, metódami a organizáciou prispôsobený psychickým aj fyzickým schopnostiam študentov.

Vďaka včasnej a správnej diagnóze je možné pracovať s dieťaťom skôr, ako dosiahne 6 rokov. Individuálne poznanie jeho potrieb je základným predpokladom pri výbere vhodnej formy jeho vzdelávania a úspešnej čo možno najvyššej miery

⁶² Oriechiková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010

socializácie. Ďalšou dôležitou podmienkou komplexnej špeciálnopedagogickej starostlivosti je spolupráca s rodinou postihnutého.

4.1 Legislatívne normy

V prípade poľského školského systému je možné rozdeliť vývoj prístupu k postihnutým žiakom do dvoch období :

- Prvý z nich bolo obdobie takzvanej segregáčnej výchovy (žiaci absolvovali školskú dochádzku v špeciálnych zariadeniach).
- Druhý vznikol v transformačnom období po roku 1989 a bol spojený so školskou reformou. Nové trendy vo vzdelávaní boli zakotvené v Zákone o školskom systéme zo dňa 7.septembra 1991. Zákon zaisťoval možnosť výchovy a vzdelávania všetkých občanov, zabezpečoval adekvátne podmienky pre výchovu a vzdelávanie detí a mládeže, zaisťoval možnosť výchovy a vzdelávania detí s postihnutím a spoločensky neprispôsobivých vo všetkých druhoch škôl, s ohľadom na ich špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.

Zákon zároveň umožňoval možnosť individuálnej výchovy detí s ťažkými a viacnásobnými poruchami.⁶³

Politika vzdelávania mala v rokoch 1989 – 1993 výrazný liberálny charakter. V roku 1993 nová, ľavicovo orientovaná vláda zastavila liberálne reformy. Financovanie škôl bolo presunuté na kompetencii obcí. Nová reforma vzdelávania v roku 1999 dávala povinnosť každej škole od 1.septembra 1999 vzdelávať deti a mládež podľa vzdelávacích programov. Vzdelávacie programy majú byť vypracované podľa potrieb vyplývajúcich prostredia výchovy a vzdelávania, podľa doterajších skúseností a dosiahnutých výsledkov detí a mládeže. Vzdelávacia reforma zaviedla nový prvok, ktorým bola *interná evalvácia, interné hodnotenie* – skúšky sú v poľskom školskom systéme po ukončení každej etapy vzdelávania, sú povinné a sú vedené Ústrednou skúšobnou komisiou.⁶⁴

⁶³ Lechta, V.: *Transdisciplinárne aspekty inkluzívnej pedagogiky*. Trnava : EMITplus s.r.o., 2008

⁶⁴ Zákon zo 7.septembra 1991 o systéme vzdelávania (Dz.U.1991 Nr 95 poz.425)

Poľské Ministerstvo školstva upravuje problematiku špeciálnej výchovy a vzdelávania v týchto zákonoch:

- Zákon o systéme vzdelávania zo dňa 7.9.1991 (Ustawa o systemie oswiaty) novelizovaný v roku 1996 a 2009.
- Zákon zo dňa 8.januára o realizácii reformy školstva.
- Vestník č. 228, Predpis ministra školstva 1489 o vzdelávaní žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami zo dňa 17.11.2010 (Rozporządzenia dotyczące kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),
- Článok 70 Ústavy Poľskej republiky.
- Zákon zo dňa 4.februára 2011 o starostlivosti o deti do 3 rokov.

V Poľsku majú deti s postihnutím možnosť vzdelávať sa v dvoch školských systémoch :

- a) **špeciálnom** – je neoddeliteľnou súčasťou vzdelávacieho systému, ktorý nikdy nemal striktné segregáčny charakter a nikdy sa tiež nevzťahoval na všetky deti a mládež s odchýlkami od normy, keďže väčšie alebo menšie percento z nich vždy navštevovalo bežné školské zariadenia,⁶⁵
- b) **bežne dostupnom** – umožňujúcom začlenenie už v materských školách. Je procesom normalizácie a zlepšovania kvality ich života, cieľom je zabezpečiť kontinuitu medzi rodinou integráciou a integráciou na rôznych sociálnych úrovniach.⁶⁶

Poľský vzdelávací systém zahŕňa formy verejných a súkromných škôl. Ako uvádza H. Oriechiková (2007)⁶⁷, neverejné školy môžu mať kompetencie verejnej školy vtedy, ak implementujú minimálny požadovaný program ako aplikáciu princípov klasifikácie a podpory žiakov a študentov podľa Ministerstva národného vzdelávania a športu.

⁶⁵ Kosakowski, C.: *Węzłowe problemy pedagogiki specjalnej*. Toruń: Akapit Toruń. 2009, s.139

⁶⁶ Dykcik, W.: *Pedagogika specjalna wobec aktualnych sytuacji problemów osób niepełnosprawnych*. WN PTP. Poznań, 2005, s.62

⁶⁷ Oriechiková, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok, Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2007

„ Špeciálne vzdelávanie ja aj v Poľsku jedným z tých odborov a oblastí sociálno-vzdelávacích postupov, ktorých cieľom je zlepšenie psychickej, zdravotnej a sociálnej situácie jedincov s rôznymi odchýlkami od normy.“⁶⁸

Vzdelávací systém sa v Poľsku skladá z:

- a) Materských škôl (ISCED 0) pre deti vo veku od 3 do 6 rokov (3-5 rokov od školského roku 2011/2012), deti vo veku 6 rokov musia mať ročnú predškolskú prípravu (*Przedszkole*),
- b) Základných škôl (ISCED 1) pre deti vo veku 7 – 13 rokov. Šesťročné štúdium je ukončené povinnými skúškami (*Szkoła podstawowa*),
- c) Základných škôl (ISCED 2) pre deti vo veku od 13-16 rokov. Jej absolvovanie je povinné pre pokračovanie na strednej škole (*Gimnazjum*),
- d) Stredných škôl a odborných škôl (ISCED 3A) (*Liceum ogólnokształcące, Liceum profilowan, Technikum, Technikum uzupełniające*),
- e) Základných odborných škôl (ISCED 3C) (*Zasadnicza szkoła zawodowa*),
- f) Nadstavbových stredných škôl (ISCED 4C) (*Szkoły policealne*),
- g) Vysokých škôl (ISCED 5) (*Wyższe studia zawodowe, Studia magisterskie, Studia uzupełniające magisterskie, Studia podyplomowe, Kolegium Nauczycielskie*),
- h) Doktorandské štúdium (ISCED 6).

Okrem vyššie uvedených škôl, školský vzdelávací systém v Poľsku zahŕňa aj inštitúcie voľnočasových a rekreačných aktivít výchovy a vzdelávania detí a mládeže, Pedagogicko-psychologické poradenské centrá, špeciálne školiace centrá a inštitúcie poskytujúce výchovu a vzdelávanie pre žiakov mimo ich domov.

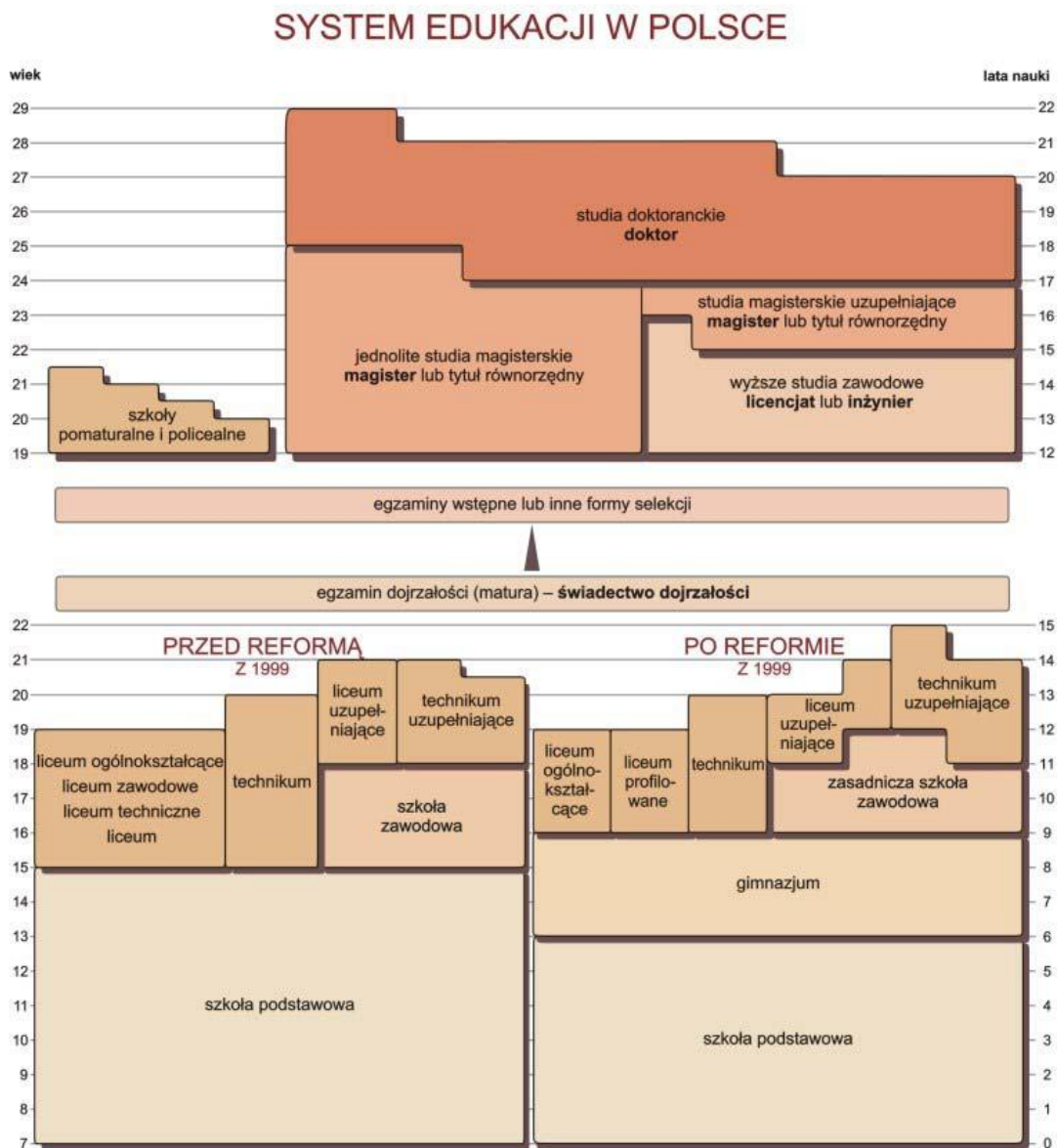
V zmysle Zákona o vzdelávaní podľa § 15, ods.1⁶⁹ môže byť v Poľsku vzdelávanie detí a mládeže so zdravotným postihnutím, sociálne neprispôsobivých a ohrozených vykonávané do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši :

- 1) 18. rokov – v prípade základnej školy,
- 2) 21. rokov – v prípade vysokej školy,
- 3) 23. rokov – v prípade strednej školy.

⁶⁸ Dykcik, W.: *Pedagogika specjalna wobec aktualnych sytuacji problemów osób niepełnosprawnych*. WN PTP. Poznań, 2005, s.12

⁶⁹ Zbierka zákonov z roku 2005, č.19, bod.166 (Dz. U. z 2005 r., Nr 19, poz. 166)

Tabuľka 6 Vzdelávací systém v Poľsku



Zdroj : Zprawodaj – odborné vzdelávaní v zahraničí, III/2011

Do poľského vzdelávacieho systému patria podľa Zákona č.11, bod 114 zo 7. Januára 2003⁷⁰, v rámci jednotlivých škôl kompenzačné učebné triedy (*Zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze*). Zriaďované môžu byť už počas predprimárnej výchovy a vzdelávania, organizačne sú zaraďované na základných školách 1.stupňa, základných školách 2.stupňa (*Gimnazijach*) a sú v školskom systéme aj

⁷⁰ *Zásady poskytovania a organizácie psychologicko-vzdelávacej pomoci.*
http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_pr_1997-2006/rozp_197.php

na úrovni stredných škôl. Kompenzačné učebné triedy sú triedy, kde má žiak zabezpečenú výučbu na vyrovnanie medzier vo svojich vedomostiach. Jedná sa o doplňujúcu starostlivosť vo výučbe detí, ktoré majú precepčno-motorické poruchy, nižšiu úroveň duševných schopností, špecifické poruchy učenia, ktorí boli dlhodobo chorí, alebo žili dlhší čas v zahraničí. Vyučovanie v týchto triedach prebieha po vyučovaní vyplývajúcom zo vzdelávacích programov a osnov vzdelávania. Počet žiakov týchto vzdelávacích aktivít je 4 až 8 v jednej skupine.

Gunia (2010)⁷¹ uvádza, že jedným zo základných cieľov reformy vzdelávacieho systému v Poľsku bol, a naďalej má byť jej otvorený charakter. Umožňuje to prechod žiaka so špeciálnymi edukačnými potrebami medzi jednotlivými typmi škôl (integračnými a špeciálnymi) v každej etape vzdelávania podľa potrieb žiaka. Znamená to, že časť žiakov s postihnutím by sa mala učiť v špeciálnych školách a „edukačný chodník“ žiakov s postihnutím by mal byť paralelný s novým systémom všeobecného školstva.

4.2 Špeciálne materské školy - ISCED 0

Predškolská výchova a vzdelávanie detí so špeciálnymi edukačnými potrebami sa v Poľskej republike realizuje v špeciálnych predškolských zariadeniach, alebo integrovanou edukáciou týchto detí v bežných predškolských zariadeniach. Edukácia sa realizuje ako plánovaný systematický výchovno-vzdelávací proces podľa špeciálnych programov výchovy a vzdelávania podľa druhu a stupňa postihnutia.

„Cieľom špeciálnej výchovy a vzdelávania je „revalidácia“ (systém výchovy, vzdelávania a terapie jednotlivcov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami za účelom rozvíjania funkcií postihnutých orgánov a rozvoja samostatnosti jedincov).“ (Skokanová, s.72)⁷²

Materská škola je miestom, kde sa dieťa oboznamuje so zásadami a pravidlami skupiny medzi svojimi rovesníkmi. Prostredníctvom spoločenstva detí

⁷¹ Gunia, G.: *Transdisciplinárne aspekty inkluzívnej pedagogiky*. EMITplus s.r.o. 2010.

⁷² Oriechiková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s.72

s rovnakým postihnutím si dieťa skôr osvojuje návyky činností aj návyky správneho správania v každodennom živote. Pobyt v materskej škole umožňuje deťom viac sa oboznámiť s jeho vlastným postihnutím aj vďaka rozvoju sociálnych kontaktov s postihnutými rovesníkmi.⁷³

Predškolská výchova sa v Poľsku poskytuje deťom vo veku od 3 do 6 rokov veku dieťaťa. Dieťa je vo veku 6 rokov pripravené absolvovať ročnú predškolskú prípravu, ktorá je v Poľsku povinná, bezplatná a bezplatná je zároveň aj doprava dieťaťa do predškolského zariadenia.

Dôležitým faktorom v špeciálnom vzdelávacom procese sú kritériá edukácie:

1. *charakter a stupeň zdravotného postihnutia,*
2. *možnosť realizácie edukačného procesu,*
3. *vek dieťaťa so špeciálnymi edukačnými potrebami,*
4. *miesto, kde proces edukácie prebieha.*

Podľa charakteru a stupňa postihnutia sú špeciálne materské školy v Poľsku zriaďované pre deti so zdravotným postihnutím:

- pre nepočujúcich
- pre nedoslýchavých
- pre slepých
- pre slabozrakých
- pre telesne postihnuté deti, vrátane afázie
- pre deti s ľahkou mentálnou retardáciou
- pre deti so stredne ťažkým až ťažkým mentálnym postihnutím
- pre deti s autizmom, vrátane detí s Aspergerovým syndrómom
- pre deti s viacnásobným postihnutím

Podľa kritéria veku deti sa starostlivosť delí na:

- 0-3 ranné detstvo
- 4-6 predškolský vek

⁷³ Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Upośledzeniem Umysłowym Zarząd Główny : *Twoje dziecko jest inne...* Warszawa : PSOUU, 2008.

Kritérium miesta výchovy a vzdelávania delí edukačnú starostlivosť na:

- verejné materské školy
- špeciálne materské školy
- špeciálne triedy pri materských školách
- v rodinných domoch

„Ak si to zdravotný a duševný stav dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v špeciálnej materskej škole vyžaduje, môže mať dieťa odloženú povinnú školskú dochádzku až do 10. roku veku dieťaťa v danom kalendárnom roku. „ (Charakterystyka systemu ksztalcenia specjalnego w Polsce)⁷⁴

Podľa Nariadenia ministra školstva zo dňa 17. novembra 2010 je prvá psychologicko-pedagogická pomoc poskytovaná deťom v predškolskom zariadení.

Prijatie dieťaťa do špeciálnej materskej školy je podmienené rozhodnutím o potrebe jeho špeciálnej výchovy a vzdelávania vydaného podľa Nariadenia ministra školstva dňa 18. Januára 2005 o podmienkach vzdelávania a starostlivosti o deti a mládež so zdravotným postihnutím a sociálne neprispôsobivých.⁷⁵

Psychologicko-pedagogická práca je zameraná na diagnostikovanie, podporu a pomoc, organizovanie a vedenie.

Diagnostika postihnutia sa zameriava najmä na:

- zdravotné postihnutie
- sociálnu neprispôsobivosť
- riziko sociálneho prostredia
- zvláštne schopnosti – talent a nadanie
- na špecifické poruchy učenia
- poruchy komunikácie

⁷⁴ Charakteristika špeciálneho vzdelávania v Poľsku .Dostupné z WWW: <http://www.nauki-spoleczne.info/charakterystyka-systemu-ksztalcenia-specjalnego-w-polsce>

⁷⁵ Nariadenie ministra školstva a športu zo dňa 18. Januára 2005

Tabuľka7 Špeciálne materské školy

Údaje o počte detí v triedach špeciálnych materských škôl v Poľsku podľa zdravotného postihnutia

Triedy pre deti so zdravotným postihnutím	Počet detí v triede
pre deti dlhodobo choré	od 10 - 16
pre deti s telesným postihnutím	od 8 - 12
pre deti s mentálnym postihnutím	od 6 - 10
pre deti s autizmom a pervazívnymi vývinovými poruchami	od 2 - 4
pre deti s poruchami zraku	od 6 - 10
pre deti s poruchami sluchu	od 6 - 8
pre deti s viacnásobným postihnutím	od 6 - 8

Zdroj: Statut przedszkola specjalnego nr.34 w zspole ksztalcenia specjalnego nr.1 šk.rok 2011/2012

V predškolských zariadeniach v Poľskej republike sa na starostlivosti o deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podieľa tím odborníkov :

- psychológ
- špeciálny pedagóg
- fyzioterapeut
- muzikoterapeut
- arteterapeut
- iní odborníci ⁷⁶

Centrum rannej starostlivosti (Ośrodek Wczesnej Interwencji) poskytuje starostlivosť s oneskoreným psychomotorickým vývinom, pre mentálne postihnuté deti a zdravotne postihnuté deti vo veku od 0 – 7 rokov. Centrum poskytuje komplexnú diagnostiku lekára, psychológa a logopéda. Poskytuje celoprofilový rehabilitačný program v oblasti intelektuálnej, fyzickej, sociálnej a emocionálnej. Včasná diagnóza a liečba je pre deti príležitosťou pre rozvoj ich osobnosti a zručností smerujúcich k lepšiemu prekonávaniu prekážok v rôznych životných situáciách. Na konzultácie do centra vystavuje odporúčanie detský praktický lekár. Služby v Centre rannej starostlivosti sú bezplatné.

⁷⁶ Oriechčíková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010

Tabuľka 8 Špeciálne materské školy podľa druhu postihnutia

Možnosti zriadenia špeciálnych predškolských zariadení	
<i>na Slovensku</i>	<i>v Poľsku</i>
pre deti s mentálnym postihnutím	pre deti so stredným a ťažkým mentálnym postihnutím
pre deti so sluchovým postihnutím	pre deti nepočujúce
	pre deti nedoslýchavé
pre deti so zrakovým postihnutím	pre deti nevidiace
	pre deti slabozraké
pre deti s telesným postihnutím	pre deti s telesným postihnutím
pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou	
pre deti s autizmom a ďalšími pervazívnymi vývinovými chorobami	pre deti s autizmom a pervazívnymi vývinovými chorobami
pre deti choré a zdravotne oslabené	pre deti dlhodobo choré
pre deti hluchoslepé	
pre deti s viacnásobným postihnutím	pre deti s viacnásobným postihnutím
pre deti s poruchami správania	pre deti s poruchami správania
	pre deti s psychickými poruchami
	Pre deti spoločensky neprispôsobivé
	pre deti ohrozené spoločenským neprispôsobením
	pre deti ohrozené závislosťami

Zdroj: Skokanová, 2010⁷⁷

V špeciálnych predškolských zariadeniach v Poľsku sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v nasledujúcich okruhoch :

- poznávanie a porozumenie sveta i seba
- nadobúdanie priamych skúseností
- objavovanie svojho miesta v skupine rovesníkov a v spoločnosti
- budovanie hodnotového systému.⁷⁸

⁷⁷ Oriechčíková, H., Skokanová, A., Kastelová, A., Vašek, Š.: *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010

⁷⁸ tamtiež

4.3 Špeciálne základné školy - ISCED 1,2

4.3.1 Szkola Podstawowa Specjalna – Špeciálna základná škola

V Poľsku je zhruba 3% populácie, ktorá si vyžaduje špeciálne formy vzdelávania. Ministerstvo školstva Poľskej republiky analyzovalo situáciu žiakov vyžadujúcich špeciálnu starostlivosť a vydalo nariadenie, ktoré zaväzuje všetky školy prijímať do vzdelávania všetky deti bez rozdielu.

„Dochádzka do školy je povinná od 7. rokov veku dieťaťa. Šesť rokov trvá primárne vzdelávanie na základnej škole (szkola podstawowa) a tri roky nižšia sekundárna škola (gimnazjum). Požiadavkou pre vstup na sekundárne vzdelávanie je úspešné ukončenie 6-ročného primárneho vzdelávania a získanie certifikátu o jeho ukončení.“⁷⁹

Tabuľka 9 Systém základných škôl

Predškolská príprava / Klasa zerowa/ 1 rok	Vek : 6 rokov stupeň 0
Primárna škola /Szkola podstawowa/ 6 rokov	Vek : 7-13 rokov Stupeň 1 – integrované vzdelávanie 7-10 rokov Stupeň 2 – základné vzdelávanie, Oddelené predmety 10-13 rokov
Nižšia stredná školy /Gimnazjum/ 3 roky	13-16 rokov Stupeň 3 – základné vzdelávanie, oddelené predmety

Zdroj: Oriechiková, 2007⁸⁰

Špeciálne základné školy v Poľsku sú zriaďované v závislosti od druhu postihnutia a jeho stupňa. Špecializujú sa na vzdelávanie detí so všetkými stupňami mentálneho postihnutia, na viacnásobné postihnutia, na vzdelávanie detí

⁷⁹ Oriechiková, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok, Edič.stredisko Pedag.fakulty KU 2007, s.50

⁸⁰ tamtiež

s poškodeným zrakom, sluchom, chronicky choré a telesne postihnuté. Výchova a vzdelávanie prebieha v záujme rozvoja tolerancie, vlastenectva a úcty k druhým, s cieľom rozvoja kognitívnych schopností žiakov a so starostlivosťou o ich duševné a fyzické zdravie. Okrem vzdelávania vo všeobecných predmetoch (poľský jazyk, matematika, prírodoveda, dejepis, náboženstvo, informatika, anglický jazyk, telesná, hudobná a výtvarná výchova) sa na základných školách venujú deťom aj terapeutickými aktivitami, individuálnou alebo skupinovú rehabilitáciu. Medzi najpoužívanejšie terapie patrí logopedická terapia, vrátane alternatívnej komunikácie, zmyslová integrácia, senzorická stimulácia, pohybová terapia, muzikoterapia, arteterapia, hipoterapia.

Pedagogickí pracovníci sú kvalifikovaní, pri práci s deťmi so špeciálnymi edukačnými potrebami je nutné aj priebežné zvyšovanie kvalifikácie sebazdokonaľovaním a profesijným rozvojom.

4.3.2 Gimnazjum Specjalne – Špeciálna sekundárna škola

Tento typ škôl vznikol v roku 1999/2000. Pre prijatie do špeciálnej sekundárnej školy je potrebné okrem úspešne ukončeného štúdia na základnej škole aj potvrdenie o potrebe špeciálneho vzdelávania vydané psychologicko-pedagogickou poradňou.

V procese výchovy a vzdelávania všeobecne vzdelávacích predmetov majú dôležitú úlohu aj predmety zaoberajúce sa starostlivosťou o zdravie, formovanie občianstva a úcty ku tradícii a kultúre vlastného národa. Vedomosti, ktoré žiak štúdiom sekundárnej školy získa, splňajú požiadavky európskeho kvalifikačného rámca. Sociálny rozvoj je aj v tejto etape výchovy a vzdelávania veľmi dôležitý. K nemu sa adekvátne pridáva rozvoj spoľahlivosti, vytrvalosti, sebaúcty a čo naplnhodnotnejšieho vnímania vlastného života.⁸¹

4.4 Špeciálne stredné školy a odborné vzdelávanie - ISCED 3

Stredné všeobecné alebo odborné vzdelávanie v školách začína vo veku 16 rokov. Trvá od 2 do 6 rokov, v závislosti od druhu školy. Väčšina študentov

⁸¹ Zbierka zákonov. Dostupné z WWW :
http://www.bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_300407.pdf

odborného vzdelávania v Poľsku končí štúdium vo veku 19-20 rokov. Základným predpokladom pre prijatie do všetkých stredných škôl je ukončenie nižšej strednej školy (*gimnazjum*).

Obdorné vzdelávanie na tomto stupni sa poskytuje :

- 4. ročné stredné odborné školy (*technikum*)
- 3. ročné nadstavbové odborné školy (*technikum uzupełniające*)
- 2. - 3. ročné profesné školy (*zasadnicza szkoła zawodowa*)
- 3. ročné špeciálne školy, pripravujúce žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami (*szkoła specjalna*)

Všeobecno – vzdelávacie stredné školy (licea ogólnokształcące) pripravujú žiakov na maturitnú skúšku a na pokračovanie v štúdiu na vysokej škole. Ostatné odborné školy sa zameriavajú na poskytovanie odborných kvalifikácií. Obsah ich vzdelávania je odlišný a v rámci vzdelávania je zahrnutá aj prax na pracovisku.⁸²

Trojročné špeciálne školy poskytujú prípravu pre určité zamestnanie pre mentálne postihnutých žiakov a žiakov s kombinovaným postihnutím, ktorí absolvovali nižšiu strednú školu. Aj v tomto prípade je obsah učiva prispôsobený druhu a stupňu postihnutia žiaka. Absolventi trojročných špeciálnych stredných škôl získajú certifikát, ktorý ich oprávňuje k výkonu zvolenej práce, nie je však plnohodnotnou profesijnou kvalifikáciou.

Učňovské školstvo (nauka zawodu u pracodawcy) má v Poľsku dve rôzne formy :

- Učňovstvo, ako príprava k výkonu určitej práce (ISCED 2), sa obmedzuje na žiakov, ktorí z rôznych dôvodov neukončili nižšiu strednú školu a majú aspoň 15 rokov
- Učňovstvo, ako profesijná príprava (ISCED 3), vedúce ku získaniu kvalifikácie na výkon povolania (*czeladnika*), zahŕňa teoretické vzdelávanie a praktickú profesnú prípravu pri zamestnávateľovi

⁸² Zpravodaj – odborné vzdelávaní v zahraničí, III/2011

4.5 Vyššie sekundárne vzdelávanie - ISCED 4

Vyššie sekundárne vzdelávanie je realizované v niekoľkých typoch vzdelávacích zariadení :

- všeobecné vyššie sekundárne školy (*Liceum ogólnokształcące*)
- špecializované vyššie sekundárne školy (*Liceum profilowane*)
- technické stredné školy (*Technikum*)
- základné stredné školy (*Zasadnicza szkoła zawodowa*)
- dodatočné všeobecné stredné školy (*Uzupełniające liceum ogólnokształcące*)
- dodatočné stredné technické školy (*Technikum uzupełniające*)
- post - sekundárne školy (*Szkoła policealna*)

Ministerstvo školstva určuje hlavné osnovy aj pre vyššie sekundárne vzdelávanie. Hlavnými vyučovacími predmetmi sú poľský jazyk, 2 cudzie jazyky, dejepis, matematika, fyzika a astronómia, chémia, biológia, zemepis, úvod do podnikania, informačné technológie, telesná výchova, občianska výchova. Nástup do školy je podmienený úspešným absolvovaním nižšej strednej školy. Vo vyššom sekundárnom vzdelávaní študujú žiaci vo veku od 16-18, resp. 19-20 rokov.⁸³

„*Úspešní absolventi získavajú maturitné vysvedčenie (świadectwo ukończenia Liceum Ogólnokształcącego) potrzebne pre vstup na vysokú školu.*“⁸⁴

4.6 Vysokoškolské vzdelávanie - ISCED 5 a ISCED 6

Vysokoškolské vzdelávanie sa v Poľsku riadi podľa Zákona o vysokých školách z roku 1999 a jeho novelizácií a uroveň vyššieho odborného školstva sa riadi podľa zákona o vyšších odborných školách z roku 1997.⁸⁵

Podobne ako nižšie stupne vzdelávania, aj vysoké školy sú v Poľsku štátne a súkromné.

⁸³ Odborné vzdelávanie na vyššej sriednej úrovni. Dostupné na WWW: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Polska:Kszta%C5%82cenie_na_poziomie_zawodowych_szk%C3%B3%C5%82_%C5%9Brednich_II_stopnia

⁸⁴ Oriješšiková, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok, Edič.stredisko Pedag.fakulty KU 2007, s.51

⁸⁵ tamtiež

Vysokoškolské štúdium pre študentov s telesným postihnutím môže prebiehať na pedagogických vysokých školách (*kolegiach nauczycielskich*), jazykových školách (*kolegiach języków*), vysokých školách sociálnej práce (*kolegiach pracowników służb społecznych*) úroveň ISCED a terciárne vzdelávanie úroveň ISCED 6 na výskumnom vysokoškolskom vzdelávaní. (Eurydice , 2007)⁸⁶

„Vzdelávací systém založený na troch hlavných stupňoch existuje v Poľsku od roku 1990, kedy univerzitné vysoké školy mohli poskytovať troj alebo štvorročné vyššie odborné štúdium vedúce k bakalárskemu titulu, po ktorom nasledovalo magisterské štúdium. Titul licencjat bol zavedený zákonom v roku 1992.“ (H.Orieščiková, 2007, s.58)⁸⁷

V súčasnosti štúdium ukončené získaním titulu bakalár, licencjat, trvá tri roky. Štvorročné štúdium je ukončené získaním titulu inžinier a titul magister, magister – inžinier získa študent po absolvovaní päťročného vysokoškolského štúdia.

⁸⁶ *Vzdelávací systém v Poľsku*. Dostupné na WWW:

http://www.eurydice.org.pl/sites/eurydice.org.pl/files/the_system_2010.pdf

⁸⁷ Orieščiková, H.: *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok, Edič. stredisko Pedag. fakulty KU 2007

5 EMPIRICKÁ ČASŤ - KOMPARÁCIA ŠPECIÁLNEHO ŠKOLSTVA NA SLOVENSKU A V POĽSKU

5.1 Zber a spracovanie štatistických údajov

Na základe získaných informácií o systéme špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku v kontexte medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania ISCED, ktoré sme opísali v predchádzajúcich kapitolách, predkladáme súvislosti a odlišnosti jednotlivých školských systémov.

5.1.1 Cieľ a objekt prieskumu

Cieľom prieskumnej časti diplomovej práce je komparácia špeciálnych vzdelávacích systémov na Slovensku a v Poľsku zo získaných poznatkov a informácií o jednotlivých školských systémoch, nakoľko každý zo systémov je osobitý, najmä z dôvodu špecifik a potrieb žiakov vyžadujúcich si špeciálnu starostlivosť.

Objektom prieskumu boli štatistické tabuľky, Štátne vzdelávacie programy ISCED, Podstawa programowa specjalnej edukacji.

5.1.2 Metódy a postupy zberu údajov

Z hľadiska lokalizácie skúmaných údajov sme v diplomovej práci realizovali komparáciu v medzinárodnom rozsahu. Podľa Vaška (1994)⁸⁸ patrí porovnávanie špeciálnej pedagogiky zatiaľ u nás medzi málo rozpracované vedné disciplíny. Ako ďalej uvádza komparácia porovnávací špeciálnej pedagogiky sa môže realizovať buď synchronne - časovo súbežne, t.j. k určitému vymedzenému časovému termínu, alebo chronologicky – v časovom slede, ako za sebou nasledujú.

⁸⁸ Vašek, Š.: *Špeciálna pedagogika*, Bratislava : SPN, 1994

„Poslaním porovnávej a medzinárodnej pedagogiky je objavovanie, objasňovanie, podporovanie a šírenie znalostí o vzdelávacích systémoch a o ideách a problémoch vzdelávania vo svete.“⁸⁹

Pre skúmanie a zber informácií sme si zvolili najmä štúdium literatúry a prieskum dostupných štatistických údajov, ktorého cieľom je porovnanie vybraných indikátorov školských systémov. V práci sme uplatnili kazuistické metódy, najmä kvantitatívny prieskum. Na interpretovanie výsledkov sme použili techniku diagramov, matematické-štatistické metódy a analýzu poznatkov.

Metódy, ktoré použijem v diplomovej práci:

- a) *literárna metóda*
- b) *analýza dokumentov*
- c) *pozorovanie*
- d) *interview*
- e) *metóda komparácie*

5.1.3. Charakteristika sledovaných premenných a prieskumné otázky

Za kľúčové indikátory (prieskumné vzorky) sme stanovili počet (absolútny aj relatívny) špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku v období rokov 2008-2011, počet žiakov navštevujúcich špeciálne školy, dĺžku povinnej školskej dochádzky, vzdelávanie integrovaných žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Otázky prieskumu:

Otázka č.1: Aký je percentuálny rozdiel v počte žiakov špeciálnych základných škôl v Slovenskej a Poľskej republike?

⁸⁹ Průcha, J.: *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000, s.24

- Otázka č.2: Aké sú hlavné rozdiely v primárnom školskom systéme špeciálnych základných škôl v Slovenskej a Poľskej republike?
- Otázka č.3: Aké sú rozdiely v špeciálnom školstve Slovenskej a Poľskej republiky v kontexte medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania ISCED?

5.1.4 Pribeh prieskumu

Prípravná časť prieskumu bola zameraná na zber a štúdium knižnej literatúry, odborných časopisov a legislatívy. Následne sme konspektovali danú problematiku.

V prvej časti prieskumu sme zozbierali údaje o žiakoch a školách v jednotlivých krajinách. Hlavnými zdrojmi informácií boli štatistické ročenky Ústavu informácií a prognóz školstva SR a štatistické informácie Hlavného štatistického úradu v Poľsku (Główny Urząd Statystyczny). V druhej fáze sme tieto údaje zatriedovali podľa jednotlivých znakov a kritérií. Medzi hlavné kritériá sme zvolili počet žiakov na špeciálnych základných školách, počet špeciálnych základných škôl, počet integrovaných žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na bežných školách.

Celý priebeh nášho prieskumu sprevádzala spolupráca s prekladateľom z poľského do slovenského jazyka.

5.2 Výsledky prieskumu a ich interpretácia

Školský systém má popri politickom a ekonomickom systéme veľmi dôležitú úlohu vo fungovaní štátu. Zachytáva históriu aj súčasnosť kultúry, morálky a hospodárskej vyspelosti spoločnosti. Prebieha systematicky, plánovane, na základe prijatých zákonov a vzdelávacích programov.

Tabuľka 10 Vstupný vek dieťaťa do primárneho vzdelávania

Vstupný vek dieťaťa do primárneho vzdelávania	
Slovenská republika	Poľská republika
od 6 rokov veku dieťaťa	od 7 rokov veku dieťaťa

Zdroj: Zákon 245/2008 Z.z.o výchove a vzdelávaní, Ústava Poľskej republiky, článok 70 z roku 1991

Tabuľka 11 Možnosť odloženia plnenia školskej dochádzky

Možnosť odloženia plnenia povinnej školskej dochádzky dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	
Slovenská republika	Poľská republika
do 8 roku veku dieťaťa v danom školskom roku	do 10 rokov veku dieťaťa v danom kalendárnom roku

Zdroj: Skokanová, A.: II Komparácia systému prdeprimárnej výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Slovenskej republike a v Poľskej republike.

Tabuľka 12 Povinnosť plnenia predprimárnej výchovy

Predprimárna výchova	
Slovenská republika	Poľská republika
je nepovinná	je povinná 1 rok pred nástupom do základnej školy, predprimárna výchova vo veku od 6 – 7 rokov veku dieťaťa

Zdroj : Zákon 245/2008 Z.z., Zákon o systéme vzdelávania a jeho zmeny z 2.júla 2004 (Dz. U. z 2004 roku Nr 256, poz.2572)

Povinná predškolská príprava je v materských školách v Poľskej republike bezplatná a bezplatnú majú deti aj dopravu do materskej školy.

V obidvoch krajinách sa v rámci školského systému vzdeláva veľký počet detí a mládeže so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Vzhľadom na výrazné odlišnosti v počte obyvateľov a v rozlohe obidvoch krajín, uvádzame najskôr údaje týkajúce sa demografie Slovenskej aj Poľskej republiky, ktoré pri kvantitatívnych ukazovateľoch slúžia ako deliteľ pri uvádzaní percentuálneho zastúpenia.

Tabuľka 13 Dĺžka povinnej školskej dochádzky

Dĺžka povinnej školskej dochádzky	
Slovenská republika	Poľská republika
od 6 rokov do 16 rokov veku dieťaťa 10 rokov	od 6 rokov do 18 rokov veku dieťaťa 12 rokov

Zdroj : Zákon 245/2008 Z.z., Zákon o systéme vzdelávania a jeho zmeny z 2.júla 2004 (Dz. U. z 2004 roku Nr 173, poz. 1808)

V Slovenskej republike sa povinná školská dochádzka detí plní základných školách, v stredných školách a v školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa školského zákona a trvá desať rokov, pričom zvyčajne začína od 6 roku veku dieťaťa.

V súlade s ustanoveniami Ústavy v Poľskej republike má každý právo na vzdelanie, ktoré je povinné od 6 do 18 roku veku dieťaťa, či žiaka. Poľský zákon rozlišuje dva pojmy: povinné vzdelávanie a povinná školská dochádzka. Povinné vzdelávanie spočíva v navštevovaní základných a nižších stredných škôl. Začína sa v školskom roku, kedy dieťa dovŕšilo 7 rokov veku a zákon jasne nedefinuje, kedy sa povinné vzdelávanie končí, môžeme sa o ňom dočítať len v súvislosti s povinnou školskou dochádzkou alebo vekom študujúcich žiakov. Povinná školská dochádzka je v Poľskej republike jasne stanovená vekom od 6 do 18 roku veku žiaka.⁹⁰

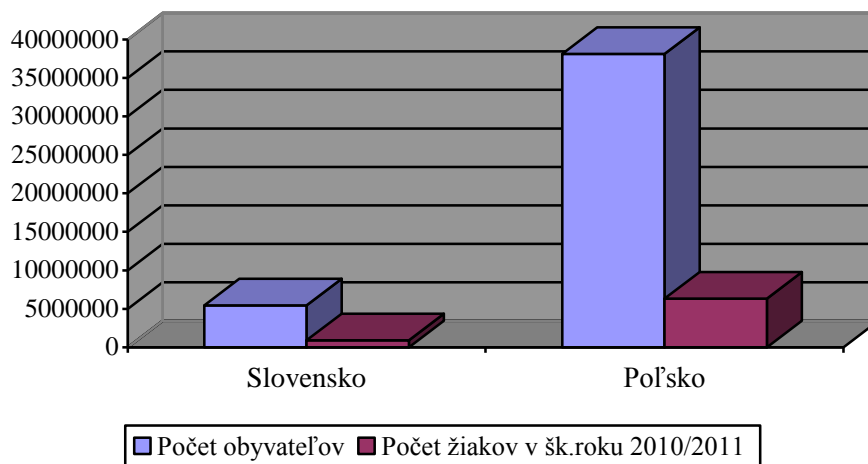
Tabuľka 14 Demografické údaje k 1.10.2011

	Slovensko	Poľsko
Počet obyvateľov	5 445 324	38 130 700
Počet žiakov v šk.roku 2010/2011(MŠ, ZŠ, SOŠ, Gymnázia, OU)	926 151	6 322 815
Rozloha krajiny v km ²	49 035	312 685
Hustota obyvateľov/km ²	111.1	118.2
Počet obcí (vrátane miest)	2 891	2 483
Počet kraj/ województwo	8	16

Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z www.wikipedia.sk, UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny

⁹⁰ Dz.U.1991 Nr 95 poz.425 Art. 15.

Graf 1 Počet obyvateľov a počet žiakov v šk.roku 2010/2011 na Slovensku a v Poľsku



Zdroj : Dostupné z www.wikipedia.sk, UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny

Z grafu 1 vidíme, že žiaci tvorili v školskom roku 2010/2011 podobné pomery obyvateľstva v oboch krajinách. Na Slovensku to bolo 17% a v Poľsku 15,58% všetkých žiakov materských škôl, základných škôl, stredných škôl, gymnázií a odborných učilišť z počtu obyvateľov.

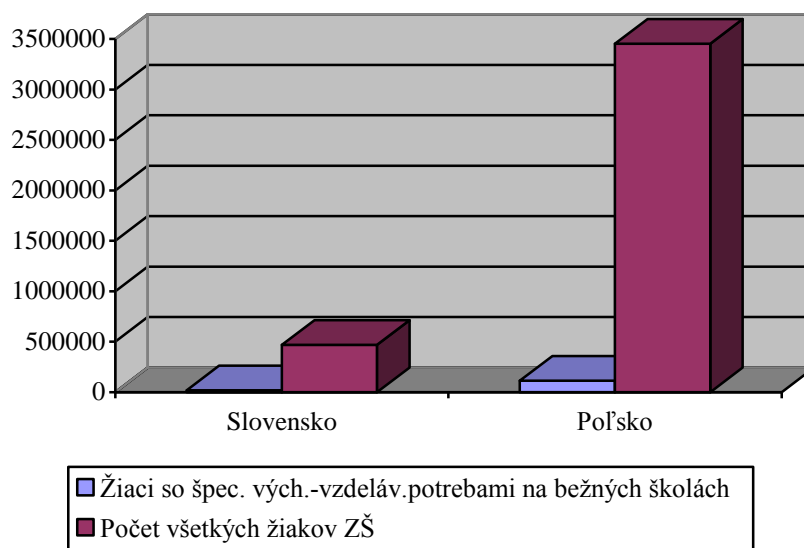
Každoročne každá krajina zaznamenáva nárast alebo pokles týchto ukazovateľov, čo súvisí s celkovým demografickým vývojom. Niektoré ukazovatele ovplyvňuje aj zmena legislatívy a noriem pre dané systémy. (Zmena školského zákona v Poľskej republike, ktorá upravuje nástup povinnej školskej dochádzky od 6 rokov veku dieťaťa)

Tabuľka 15 Počet integrovaných detí a žiakov na základných školách v bežných triedach k 15.9.2011

Druh postihnutia	Počty žiakov na Slovensku	Počty žiakov v Poľsku
deti a žiaci s autizmom	166	2 865
deti a žiaci so sluchovým postihnutím	286	4 954
deti a žiaci so zrakovým postihnutím	218	4 386
deti a žiaci s telesným postihnutím	870	8 554
pre deti a žiaci s mentálnym postihnutím	3 626	37 432
deti a žiaci s poruchami správania	1 362	8 786

Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny 2011

Graf 2 Počet integrovaných žiakov na bežných školách v šk.roku 2010/2011



V Poľsku majú žiaci s postihnutím (t.j. tí, ktorým zariadenie psychologicko-pedagogického poradenstva potvrdí nárok na špeciálnu výchovu) možnosť realizovať povinnú školskú dochádzku v troch druhoch školských inštitúcií :

- v špeciálnej škole
- v integrovanej škole
- v bežnej škole
- prostredníctvom individuálnej výchovy a vzdelávania.⁹¹

„V Poľsku v súlade s nariadením o zmenách v školskom systéme zo dňa 15. Februára 1999, každé dieťa bez ohľadu na druh a stupeň postihnutia má právo realizovať školskú dochádzku v bežnej škole. Zákonomdarca stanovuje aj povinnosť školy zabezpečiť žiakom možnosť realizácie tohto ústavného práva.“⁹²

Dôkazy o rastúcej integrácii žiakov s postihnutím možno vidieť aj pri analýze štatistík, ktoré uvádza I.Chrganowska: „V období medzi školským rokom 1990/1991 až 2006/2007 bol počet špeciálnych škôl na rovnakej úrovni. V školskom roku 1990/1991 ich bolo 769, v roku 2006/2007 ich bolo 778. Možno

⁹¹ Lechta, V.: *Transdisciplinárne aspekty inkluzívnej pedagogiky*. Trnava : EMITplus s.r.o., 2008

⁹² Chrganowska, I.: *Zaniedbane obszary edukacji - pomiędzy pedagogiką a pedagogiką specjalną*. Krakow: Impuls, 2009, s. 194

si však všimnúť krízu v špeciálnom školstve, keďže počet žiakov v týchto školách klesol o vyše polovicu.“⁹³

Podľa údajov GUS bolo v školskom roku 2010/2011 v Poľsku 61 211 žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na bežných základných školách 1.stupňa a 53 956 žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na bežných základných školách „gimnazjach“ 2.stupňa. (Oswiata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011 TABL.14(70), TAB.21 a 24 TABL.14(45))⁹⁴

Na Slovensku bolo v tom istom školskom roku 2010/2011 18 776 žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vzdelávaných v bežných školách.⁹⁵ Percentuálne to predstavuje voči počtu žiakov na všetkých základných školách (základné a špeciálne základné školy) podiel **4,01%** na Slovensku a **3,32%** v Poľsku žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vzdelávaných na bežných školách.

Pričom počet všetkých žiakov na základných školách a špeciálnych základných školách bol v školskom roku 2010/2011 na Slovensku 468 623 a v Poľsku 3 453 040 žiakov.⁹⁶

Do počtu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (okrem druhov postihnutia uvedených v tabuľke 14) sa zaraďujú aj žiaci s vývinovými poruchami učenia, intelektovo nadaní žiaci (len v slovenskom systéme) a žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia.

⁹³ Chrzanowska, I.: *Zaniedbane obszary edukacji - pomiędzy pedagogiką a pedagogiką specjalną*. Krakow: Impuls, 2009, s. 204

⁹⁴ Główny Urząd Statystyczny: *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011*. Warszawa: 2011

⁹⁵ Štatistická ročenka ÚIPŠ školský rok 2010/2011 Dostupné na WWW: <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---specialne-skoly>

⁹⁶ Główny Urząd Statystyczny: *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011*. Warszawa: 2011 a Štatistická ročenka ÚIPŠ školský rok 2010/2011 Dostupné na WWW: <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---specialne-skoly>

**Tabuľka 16 Počet detí a žiakov na špeciálnych základných školách 2.stupňa
Specjalne Gymnazja v školskom roku 2010/2011 v Poľskej republike**

Druh postihnutia	Počet detí
slabovidiaci	219
nevidiaci	74
slabopočujúci	327
nepočujúci	380
telesne postihnutie	130
mentálne postihnutie (ľahko)	11 384
mentálne postihnutie (stredne a ťažko)	7 606
syndróm autizmu	44
viacnásobne postihnutie	3 393
sociálne znevýhodnenie	3 066
sociálne neprispôsobenie	1 475
drogová závislosť	184
poruchy správania	1 120

Zdroj: Główny Urząd Statystyczny šk.rok 2010/2011

**Tabuľka 17 Počet detí a žiakov na špeciálnych základných školách 2.stupňa
v ročníkoch 7. – 9. v školskom roku 2010/2011 v Slovenskej republike**

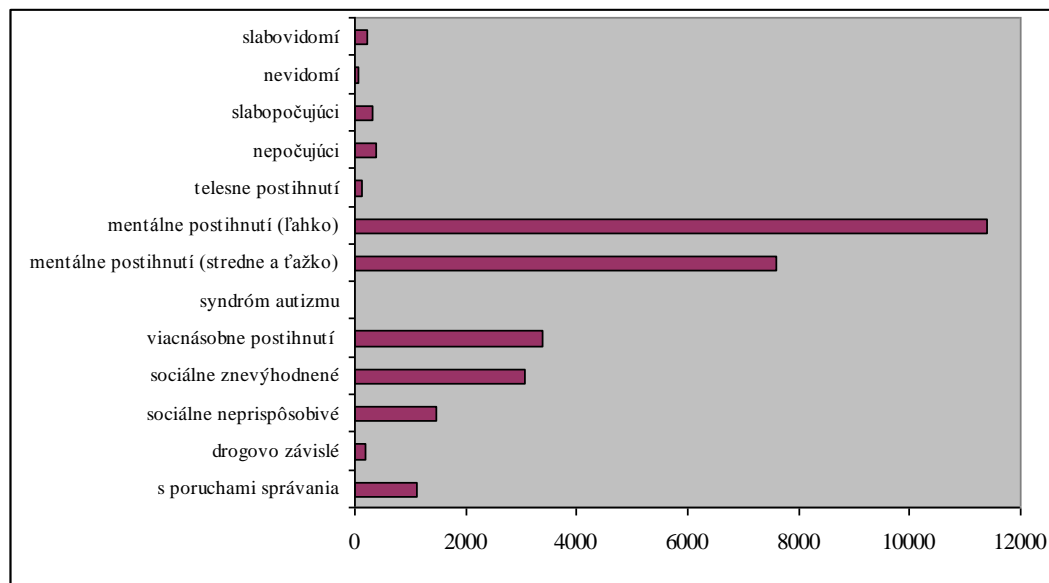
Druh postihnutia	Spolu
syndróm autizmu	73
mentálny	5873
mentálny a sluchový	9
mentálny a zrakový	14
mentálny a naruš.komun. schopnosť	24
mentálny a telesný	82
viacnásobný	0
poruchy správania	115

Zdroj : vlastné výpočty na základe údajov UIPS šk.rok 2010/2011

I.Chrzanowska zistila, že existujú vážne rozdiely v oblasti polonistických vedomostí, ako aj v iných predmetoch u integrovaných žiakov bežných škôl, v prospech detí, ktoré realizujú školskú dochádzku v špeciálnych školách.⁹⁷

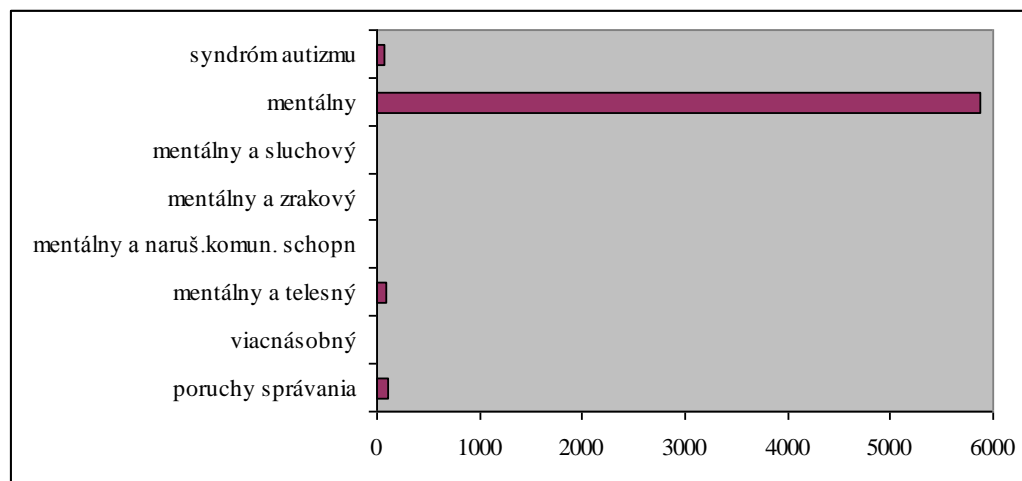
⁹⁷ Chrzanowska, I.: *Problemy edukacji integracyjnej dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością. Intelktualną.* Krakow: Impuls, 2007

Graf 3 Počet žiakov 2.stupňa špeciálnych základných škôl (Specjalne Gimnazja) podľa druhu postihu v Poľsku v školskom roku 2010/2011



Graf 3 zobrazuje počet žiakov v 2.stupni základných škôl v Poľsku, podľa druhu postihnutia. Najväčšie zastúpenie majú žiaci s ľahkým mentálnym postihnutím.

Graf 4 Počet žiakov 2.stupňa 7.-9.roč. špeciálnych základných škôl podľa postihu na Slovensku v školskom roku 2010/2011



Zdroj : vlastné výpočty na základe údajov UIPS šk.rok 2010/2011⁹⁸

Graf 4 zachytáva počet žiakov 2. stupňa špeciálnych základných škôl na Slovensku. Vzhľadom na to, že sme nemali údaj v štatistikách poľských

⁹⁸ Štatistická ročenka – špeciálne školy. Dostupné na : <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---specialne-skoly>

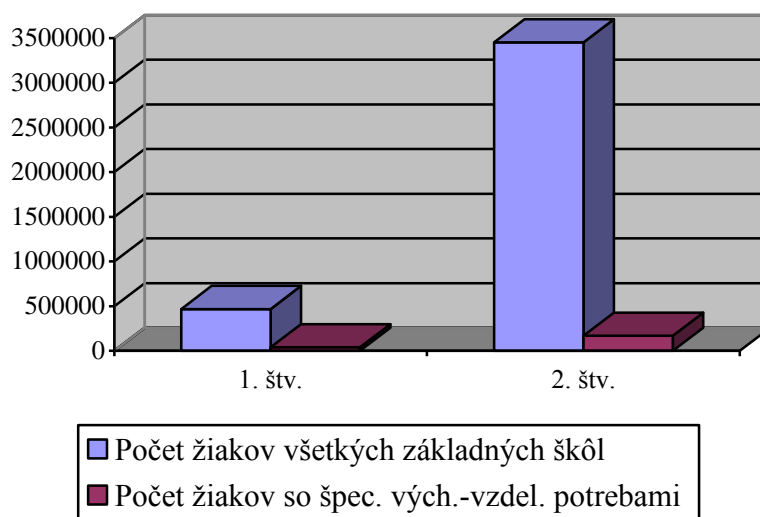
špeciálnych škôl o 5. ročníku, výpočty pre tabuľky a grafy sme prispôbili zo slovenských štatistík a uvádzame ročníky 7.-9., ktoré sú analogické s poľskými Gimnaziami a ich ročníkmi 7.-9. Celý číselný údaj je uvedený v tabuľke 16 a 17.

Tabuľka 18 Počet detí a žiakov v bežných základných školách a špeciálnych základných školách v školskom roku 2010/2011 a počet detí a žiakov so špec.vých.-vzdel.potrebami v základ. školách

	Slovensko	Poľsko
Počet žiakov vo všetkých základných škôl v šk.roku 2010/2011	468 623	3 453 040
Počet žiakov so špec.vých.-vzdelávacími potrebami v šk.roku 2010/2011 vo všetkých základných školách	40 099	169 359

Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny šk.rok 2010/2011

Graf 5 Zobrazenie počtu žiakov všetkých základných škôl a počet žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na bežných základných školách.



Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny šk.rok 2010/2011

Výpočty dokazujú, že podiel žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami predstavuje v Slovenskej republike **8,55 %** a v Poľskej republike je to **4,73 %**.

V posledných rokoch sa realizovalo mnoho štúdií a vedeckých výskumov, orientovaných na výchovu a vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v špeciálnych a v bežných školách s integrovanými žiakmi. Závažný problém predstavujú edukačné pomery v súvislosti s vývinom poznávacích kompetencií.

I.Chrzanowska (2009)⁹⁹ definuje inkluzívnu edukáciu ako orientovanie sa na zmenu školy, a nielen na prijatie a prítomnosť žiakov s postihnutím v škole.

„Spoločnosť spolu s inštitúciami, ktoré ju zastupujú, sú utláčajúce, diskriminujúce a pôsobia hendikepujúco. Preto sa zdôrazňuje eliminácia prekážok, ktoré znemožňujú ľuďom s postihnutím participovať na spoločenskom živote.“¹⁰⁰

Tabuľka 19 Počet špeciálnych základných škôl (SZŠ) a počet ich žiakov na Slovensku

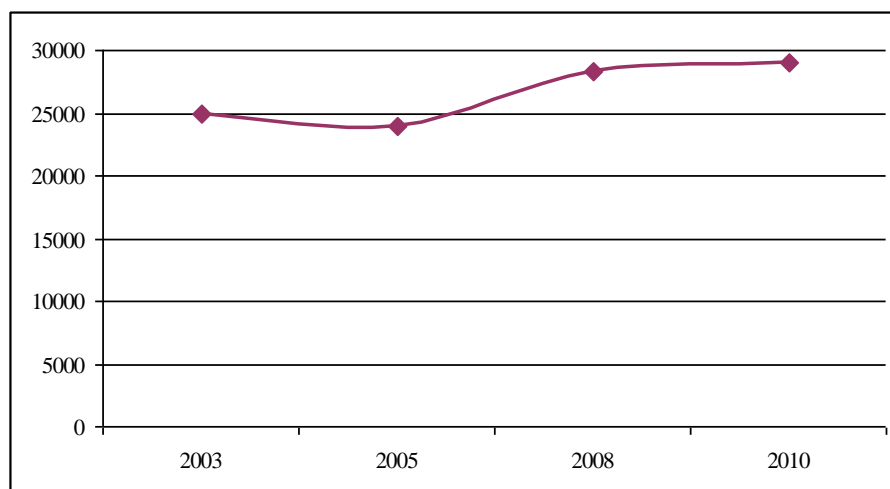
	2003	2005	2008	2010
ŠZŠ	192	249	227	244
Žiaci	24 943	23 884	27 512	22 591
Podiel žiakov SZŠ na celkovom počte žiakov %	4,2	4,7	5,4	4,8

Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z ÚIPŠ šk.roky 2003/2004, 2005/2006, 2008/2009 a 2010/2011

⁹⁹ Chrzanowska, I.: *Zaniedbane obszary edukacji - pomiędzy pedagogiką a pedagogiką specjalną*. Krakow, Impuls, 2009, s.268

¹⁰⁰ tamtiež

Graf 6: Počet žiakov špeciálnych základných škôl na Slovensku vo vybranom období rokov 2003-2010



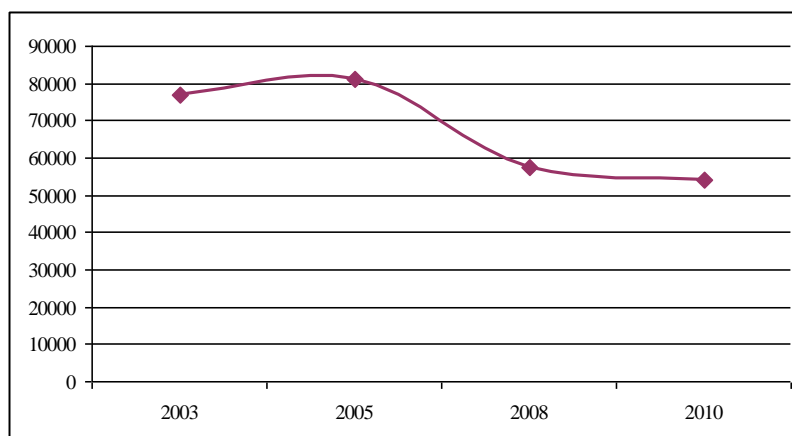
Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z ÚIPŠ

Tabuľka 20 Počet špeciálnych základných škôl (ŠZŠ) a počet ich žiakov v Poľsku

	2003	2005	2008	2010
ŠZS	1588	1578	1600	1602
Žiaci	77 073	80 933	57 283	54 192
Podiel žiakov ŠZŠ na celkovom počte žiakov %	1,7	1,6	1,6	1,5

Zdroj : výpočty na základe zdrojov zo štatistik výchovy a vzdelávania Główny Urząd Statystyczny šk.rok 2010/2011

Graf 7 Počet žiakov špeciálnych základných škôl v Poľsku vo vybranom období rokov 2003-2010



Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny

Pre deti so zdravotným znevýhodnením je legislatívne daný počet žiakov v triedach. Slovenský školský systém stanovuje len maximálny počet žiakov so zdravotným postihnutím v triede. Poľský systém určuje minimálny aj maximálny počet žiakov v triede pre deti so zdravotným postihnutím.

Po porovnaní jednotlivých školských systémov môžeme konštatovať, že z hľadiska počtu žiakov špeciálnych základných škôl je v porovnávaných systémoch rozdiel. Na Slovensku narastá počet žiakov špeciálnych základných škôl a v Poľsku ich počet klesá. (viď tabuľa 19 a tabuľka 20)

Tabuľka 21 Počet štátnych a súkromných špeciálnych základných škôl a počet ich žiakov

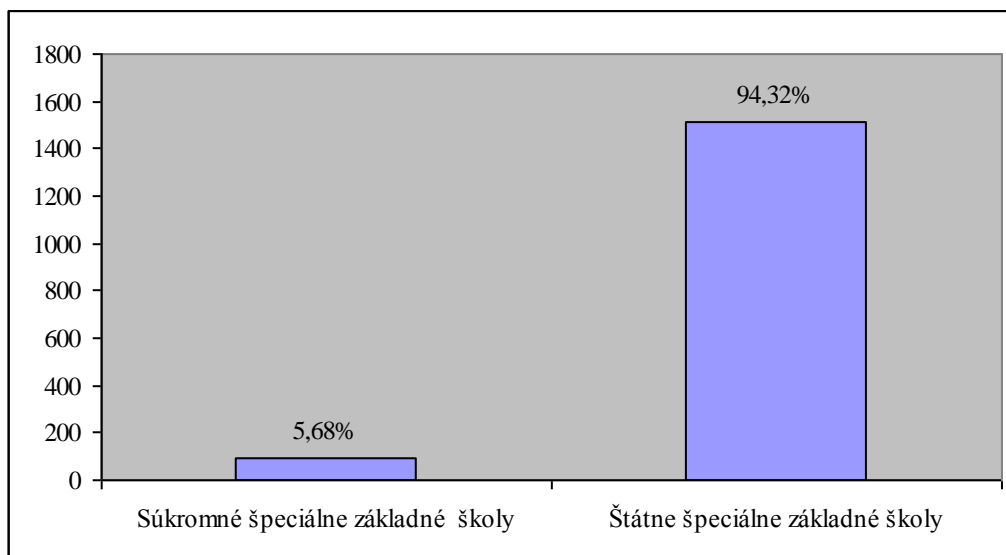
Špeciálne základné školy v Poľsku/ na Slovensku	Počet spolu v PL	Z toho súkromných v PL	Počet spolu v SR	Z toho súkromných a cirkevných v SR
Špeciálne základné školy 1.stupeň / szkoly podstawowe	780	46	244	25
Špeciálne základné školy 2.stupeň/ gimnazja specjalne	822	45		
Žiaci v špeciálnych základných školách 1.stupeň / szkoly podstawowe	24 459	762	15 373	610
Žiaci v špeciálnych základných školách 2.stupeň/ gimnazja specjalne	29 733	1 126	13 575	487
Spolu počet špeciálne základné škôl	1 602	91	244	25
Spolu počet žiakov na špeciálnych základných školách	54 192	1 888	28 948	1 097

Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z UIPŠ a Główny Urząd Statystyczny šk.rok 2010/2011

Vzhľadom na to, že štatistické úrady (Úrad informácií a prognóz školstva a Štatistický úrad SR) nedelia údaje o špeciálnych základných školách na 1. a 2. stupeň, neuvádzam v 2. stupni škôl žiadny údaj pre Slovenskú republiku. V súbore Žiaci v špeciálnych základných školách sa nachádzajú údaje aj

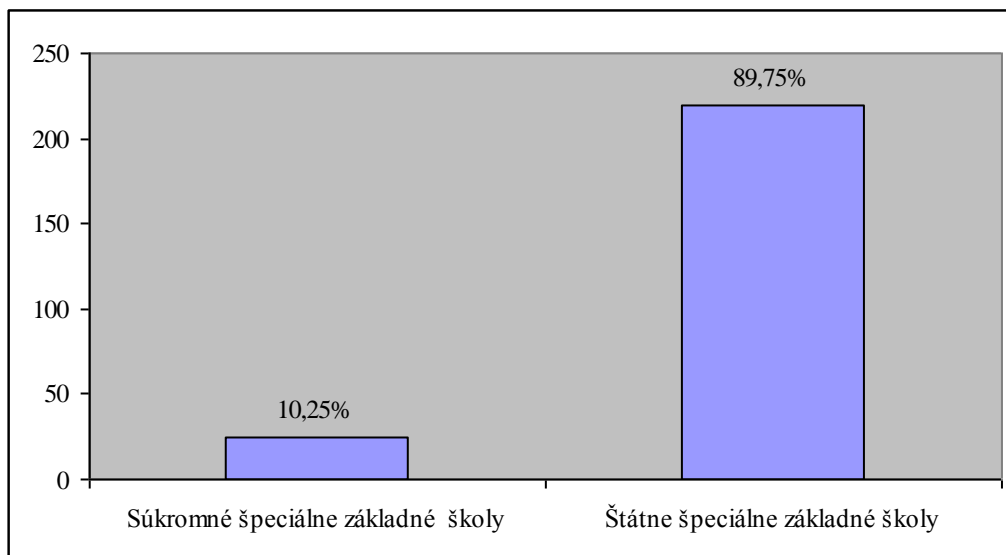
o žiakoch Základných škôl s mentálnym postihnutím B a C variantom a žiaci zo zdravotníckych zariadení.

Graf 8 Pomer a počet štátnych a súkromných špeciálnych základných škôl v Poľsku



Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov zo štatistik Główny Urząd Statystyczny

Graf 9 Pomer štátnych a súkromných špeciálnych základných škôl na Slovensku



Zdroj : vlastné výpočty na základe zdrojov z UIPŠ

Pomer štátnych a súkromných špeciálnych škôl úrovni ISCED 1 a ISCED 2 v Poľsku zobrazuje graf 7. Počet štátnych špeciálnych škôl je v Poľsku 1511 a počet súkromných je 91. Medzi súkromné sa radia v Poľsku aj cirkevné školy.

Na Slovensku je počet štátnych špeciálnych základných škôl 219 a 25 súkromných, vrátane cirkevných základných škôl, kde prebieha špeciálna výchova a vzdelávanie.

Osobitosťou v slovenskom školskom systéme je zaradenie nadaných žiakov do špeciálneho školského systému. Odlišný prístup je k nadaným žiakom v Poľsku, nie sú zriaďované školy pre nadaných žiakov. Jediné spôsoby pre rozvoj vzdelávania sú v Poľsku „polročné“ triedy (deti sa učia rýchlejšie, ako ostatní žiaci a ukončia ročník skôr, ako je stanovené podľa osnov), vynechaný školský rok (takúto možnosť získa len niekoľko veľmi nadaných žiakov a vynechajú - preskočia ročník) alebo „zrýchlené“ vyučovanie individuálnym plánom.

Rozdielny je aj systém hodnotenia žiakov. Na Slovensku je hodnotenie dané Zákonom 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a metodickými pokynmi Ministerstva školstva SR, ktoré upravujú zásady hodnotenia, získavanie podkladov na hodnotenie podľa druhu postihnutia. Hodnotenie žiaka sa vykonáva klasifikáciou, slovným hodnotením alebo kombináciou klasifikácie a slovného hodnotenia. Prospech žiaka v jednotlivých vyučovacích predmetoch sa klasifikuje na Slovensku týmito stupňami :

- 1 – výborný
- 2 – chválitebný
- 3 – dobrý
- 4 – dostatočný
- 5 – nedostatočný.

Stupeň 1 - výborný dosahuje žiak, ktorý má v presnosti a úplnosti požadovaných poznatkov a pojmov určených obsahom vzdelávania, a vo vzťahu medzi nimi nepodstatné medzery. Pri vykonávaní požadovaných rozumových a motorických činností prejavuje niekedy drobné nepresnosti. Osvojené poznatky a zručnosti aplikuje pri riešení teoretických a praktických úloh niekedy s menšími chybami.¹⁰¹

¹⁰¹ Pravidlá hodnotenia a klasifikácie (ŠZŠ)

http://www.skola.nevidiaci.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=117&Itemid=186

Stupeň 5 – nedostatečný dosahuje žiak, ktorý si učivo určené v obsahu vzdelávania neosvojil. Trvalo má veľmi podstatné nedostatky vo vykonávaní požadovaných rozumových a motorických činností.¹⁰²

Pravidlá o klasifikácii a hodnotení žiakov v Poľsku sú definované v nariadení ministra školstva a telovýchovy, zo dňa 7. Septembra 2004 v § 17 o podmienkach a spôsobe hodnotenia a klasifikácie žiakov.¹⁰³

Prospech z jednotlivých predmetov je hodnotený slovne na začiatku školského roka. Na konci školského roka je prospech žiaka klasifikovaný podľa stupnice od

- 1 do 6 :
- stupeň vynikajúci – 6
 - stupeň veľmi dobrej úrovne – 5
 - stupeň dobrý – 4
 - stupeň dostatočný – 3
 - stupeň prípustný – 2
 - stupeň nedostatočný – 1.

Vynikajúci stupeň 6 - dosiahne žiak, ktorý má vedomosti a zručnosti nad rámec študijného plánu v triede. Samostatne a tvorivo rozvíja svoje vlastné schopnosti. Plynule rieši teoretické a praktické úlohy učiva.

Nedostatočný stupeň 1 – dosiahne žiak, ktorý má trvalo nedostatky vo vedomostiach a v myslení. Jeho rečový aj písomný prejav je celkom nevyhovujúci.

5.3 Závery prieskumu a diskusia

Cieľ práce - mapovanie a hľadanie súvislostí a rozdielov špeciálnej edukácie v európskom priestore, na Slovensku a v Poľsku a porovnanie vybraných identifikátorov, bol dosiahnutý .

Štúdiom údajov a sčítavaním štatistických dát bol získaný materiál pre komparáciu školských systémov. Pri porovnávaní slovenského a poľského špeciálneho školstva môžeme konštatovať, že z hľadiska organizačnej štruktúry,

¹⁰² *Pravidlá hodnotenia a klasifikácie (ŠZŠ)*
http://www.skola.nevidiaci.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=117&Itemid=186

¹⁰³ *Vnútroškolský systém hodnotenia a klasifikácie.* <http://www.spkielnarowa.szkoły.itl.pl/program/sso.html>

metód a obsahu výchovy a vzdelávania sú tieto systémy podobné. Vďaka pomoci pri preklade odborných textov z poľského jazyka, bolo možné vytvoriť komplexné východiskové podklady pre komparáciu v diplomovej práci.

Hlavným podkladom pri posudzovaní rozdielov školských systémov bola Medzinárodná klasifikácia vzdelávania ISCED na jej všetkých úrovniach. Pre stanovenie identifikátorov komparácie sme si zvolili počet žiakov špeciálnych základných škôl, počet integrovaných žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v oboch krajinách, počet špeciálnych základných škôl, dĺžku povinnej školskej dochádzky a jej plnenie.

Výsledky prieskumu a ich interpretácia:

Otázka č. 1 Aký je percentuálny rozdiel v počte žiakov špeciálnych základných škôl v Slovenskej a Poľskej republike v školskom roku 2010/2011?

Odpoveď Počet žiakov špeciálnych základných škôl v školskom roku 2010/2011 bol na Slovensku 22 591, čo predstavuje 4,8 % na počte žiakov všetkých základných škôl na Slovensku.
Počet žiakov špeciálnych základných škôl v školskom roku 2010/2011 bol v Poľsku 54 192, čo predstavuje 1,5 % na počte žiakov všetkých základných škôl v Poľsku.

Otázka č.2 Aké sú hlavné rozdiely v primárnom školskom systéme špeciálnych základných škôl v Slovenskej a Poľskej republike?

Odpoveď Medzi výrazné rozdiely v primárnom školskom systéme špeciálnych základných škôl patrí *dĺžka povinnej školskej dochádzky*. Na Slovensku je to 10 rokov a v Poľsku 12 rokov. *Povinnosť plnenia predprimárnej výchovy* je jeden rok v Poľsku, na Slovensku nie je povinná predprimárna výchova. *Vstupný vek dieťaťa do primárnej výchovy* je na Slovensku 6 rokov a v Poľsku 7 rokov veku dieťaťa. *Hodnotenie a klasifikácia* žiakov je na Slovensku od váborneho stupňa po nedostatočný klasifikovaná

číslicou 1 až 5. V Poľsku je vynikajúci stupeň prospechu označovaný číslom 6 a nedostatočný stupeň číslom 1.

Otázka č.3 Aké sú rozdiely v špeciálnom školstve Slovenskej a Poľskej republiky v kontexte medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania ISCED?

Odpoveď Pre porovnanie vzdelávacích sústav na Slovensku a v Poľsku sme použili medzinárodnú normu pre klasifikáciu vzdelávania ISCED 1997, vypracovanú UNESCO-m a schválenú na 29. Zasadnutí v roku 1997. (Tabuľku porovnania vzdelávacích sústav uvádzame na nasledujúcej strane.)

Tabuľka 22 Porovnanie sústavy špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku

Úroveň ISCED	Slovenská republika špeciálne školy	Poľská republika špeciálne školy
Predprimárne vzdelávanie ISCED 0	- špeciálne materské školy -detské integračné centrá	-vychovanie przedszkolne
Primárne vzdelávanie ISCED 1	-1.stupeň ŠZŠ (1.- 4.roč.) -1.-9. roč.ŠZŠ pre mentálne -postihnuých (A,B,C, variant)	- Szkoły Podstawowe Specjalne - Szkoła podstawowa specjalna dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub w stopniu znacznym (ŠZŠ pre MP stredné, ťažké)
Nižšie sekundárne vzdelávanie ISCED 2	-2.stupeň ŠZŠ (5.-9.roč.) -Odborné učilištia pre MP -Praktická škola -Kurzy na doplnenie základného vzdelania	-Gimnazja Specjalne -Gimnazjum specjalne dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub w stopniu znacznym(ŠZS pr MP stredné, ťažké) -Trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy
Vyššie sekundárne vzdelávanie ISCED 3	-Stredné odborné učilištia a a stredné odborné školy pre postihnutých -Gymnázia pre nadaných žiakov -Gymnázia pre telesne postihnutých	-Specjalne Licea profilowane -Specjalne Licea ogólnokształcące -Szkoły zawodowe -Specjalne Technikum
Postsekundárne vzdelávanie ISCED 4	Pomaturitné štúdium	Szkoły Policealne Specjalne
Prvý stupeň terciárneho vzdelávania ISCED 5	-bakalárske programy -magisterské programy -inžinierske programy	- licencjat (bakalársky program) - magister (magisterský program) - inżynier (inżyniersky program)
Druhý stupeň terciárneho vzdelávania ISCED 6	PhD., ThDr. a ArtD	- studia doktoranckie

Zdroj tabuľky: UNESCO-OECD-Eurostat

Z tabuľky 22 vidíme, že najvýraznejší rozdiel v špeciálnom školskom systéme oboch krajín je v rámci ISCED 1 a ISCED 2, kde sa primárne školstvo pre mentálne postihnutých na Slovensku nedelí a patrí do ISCED 1. V Poľsku sa výchova a vzdelávanie mentálne postihnutých delí do úrovne ISCED 1 – Základné školy pre mentálne postihnutých (stredný a ťazký stupeň) - *Szkoła podstawowa specjalna dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub w stopniu znacznym* a do úrovne ISCED 2 druhý stupeň základného vzdelania - *Gimnazjum specjalne dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub w stopniu znacznym*. Výraznou zvláštnosťou poľského školského systému je aj interné hodnotenie – skúšky, ktoré sú povinní žiaci absolvovať po ukončení každej etapy vzdelávania (aj I. stupeň primárneho vzdelávania) a sú vedené Ústrednou skúšobnou komisiou.

Z údajov nášho prieskumu je na záver možné povedať, že počet žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v oboch krajinách je pomerne vysoký a okrem špeciálnych škôl sú práve bežné triedy čoraz častejším miestom ich edukácie formou integrácie.

Bez ohľadu na možnosti výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, plnia na Slovensku aj v Poľsku školskú dochádzku žiaci, pre ktorých je jedinou možnosťou vzdelávanie v špeciálnych školách, ktoré vyhovujú ich špeciálnym potrebám.

Rozdiely získané na základe našej analýzy a doteraz uskutočnených vedeckých komparácií a porovnaní legislatívy sú najmä v dĺžke povinnej školskej dochádzky, v povinnosti plnenia predprimárnej výchovy v Poľskej republike, v delení poľského primárneho školstva na dve samostatné inštitúcie (*Szkoła Podstawowa* a *Gimnazjum*), v zaradení nadaných žiakov do systému špeciálnych škôl v Slovenskej republike.

Počet žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami, ktorý sme skúmali a porovnávali na úrovni základných škôl vrátane špeciálnych, dosahuje na Slovensku 8,55 % a v Poľsku 4,73 %. Tento rozdiel je ovplyvnený viacerými činiteľmi. Je to najmä početom žiakov s poruchami učenia, s narušenou komunikačnou schopnosťou a s nižšou úrovňou rozumových schopností, ktoré sú vzdelávané v kompenzačných, didakticko-vyrovnávacích a logopedických

triedach v Poľskej republike. Títo žiaci nepatria do skupiny žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Poľskej republike. Ďalším faktorom je počet nadaných žiakov v slovenskom školskom systéme. V poľskom systéme je poskytovaná výchova a vzdelávanie talentovaným žiakom v bežných školách. Nadaní žiaci v Poľsku nepatria do skupiny žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Každý rozdiel a ojedinelosť sú stimulmi pre skúmanie a komparáciu rôznych systémov a štruktúr. V našej práci sme poukázali na rozdiely v školských systémoch Slovenskej a Poľskej republiky, no chceme zdôrazniť, že najväčšou hodnotou v školskom systéme ktorejkoľvek krajiny je ľudský život a prístup k nemu.

Porozumenie, odborná pripravenosť, láskavý a ľudský prístup, uľahčenie výchovno-vzdelávacích procesov postihnutým s dôrazom na jedinečnosť človeka a jeho dôstojnosť by mala byť všade spoločenskou povinnosťou.

Veríme, že našou prácou sme špeciálnym pedagógom a učiteľom realizujúcim edukáciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami priblížili špecifiká špeciálneho školského systému v Slovenskej a Poľskej republike

6 ZÁVER

Slovenskému a Poľskému systému špeciálneho školstva sme venovali v našej diplomovej práci pozornosť s cieľom poukázať na rozdiely, odlišnosti a tiež jedinečnosti a súvislosti v špeciálnom vzdelávaní.

V teoretickej časti sme sa venovali jednotlivo školským systémom na Slovensku a v Poľsku v kontexte Medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania ISCED pre všetky úrovne vzdelávania. Naš dôraz sme kládli na sústavu špeciálnych škôl na úrovniach ISCED 0, ISCED 1, ISCED 2 a ISCED 3. Pri spracovaní prehľadu sústav špeciálnych škôl sme čerpali informácie zo slovenskej, českej a poľskej dostupnej literatúry a z legislatívnych podkladov oboch krajín.

V empirickej časti prieskumu sme prezentovali získané údaje o školských systémoch a ich aspektoch. Môžeme konštatovať, že systémy špeciálneho školstva v Slovenskej a Poľskej republike sú si podobné a organizačne obdobne fungujúce.

Naša diplomová práca môže byť prínosom pre ďalšie komparácie školských systémov v Slovenskej a Poľskej republike.

Pedagogické vedy najmä v poslednom desaťročí, vo väčšej miere skúmajú otázky výchovy a vzdelávania v porovnaní školských systémov jednotlivých krajín. Vďaka vedeckej komparácii sú tak jednotlivé školské systémy ovplyvnené skúsenosťami v medzinárodnom kontexte a ovplyvňujú aj prístupy k svojim školským štruktúram s cieľom zvýšenia ich kvality a efektivity.

Komparatívna pedagogika vzdelávacích systémov má význam nielen pre pedagogiku, ale má vplyv na niektoré politické, sociálne a ekonomické faktory. V špeciálnej pedagogike komparácia vzdelávacích systémov utvára podmienky pre zlepšenie pozície žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, jeho rozvoja a socializácie.

Školská sústava – škola a školské zariadenia nie sú jedinými inštitucionálnymi zariadeniami v celospoločenskom systéme. Výchova a vzdelávanie je vecou celej spoločnosti v každej krajine. Je závislá na materiálno-finančných prostriedkoch, technických podmienkach a odbornej pripravenosti zainteresovaných.

Právo na vzdelanie majú všetci ľudia, teda aj ľudia zdravotne postihnutí. Handicapovaní ľudia majú spolu s ostatnými právo na čo najhodnotnejší život, na zdravotnú starostlivosť, na prácu a účasť na spoločenskom živote.

Nadobudnuté základné vzdelanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a optimálna profesijná orientácia je jeden zo základných predpokladov socializácie. Z tohto hľadiska je komparácia školských systémov špeciálnych škôl v medzinárodnom kontexte dôležitým nástrojom na utváranie vhodných podmienok komplexnej starostlivosti o postihnutých a ich prípravy na život a prácu v spoločnosti.

Zoznam použitej slovenskej a českej literatúry

- KONOPÁSKOVÁ, A. 2011. *Odborné vzdelávaní v zahraničí*. In *Zpravodaj – odborné vzdelávaní v zahraničí*, roč. XXII, 2011, č. príloha III,
- KUDLÁČKOVÁ, B. 2010. *Európske pedagogické myslenie od antiky po modernu*. Trnava : Veda, 2010. ISBN 978-80-8082-336-8.
- LECHTA, V. 2008. *Transdisciplinárne aspekty inkluzívnej pedagogiky*. Trnava : EMITplus s.r.o., 2008. ISBN 978-80-970623-2-3.
- NÉMETH, O. 2010. *Špeciálnopedagogické poradenstvo na Slovensku*. Bratislava : Sapienta, 2010. ISBN 978-80-85757-18-7.
- ORIEŠČÍKOVÁ, H., SKOKANOVÁ, A., KASTELOVÁ, A., VAŠEK, Š. 2010. *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010. ISBN 978-80-8084-536-0.
- ORIEŠČÍKOVÁ, H. 2007. *Komparácia vzdelávacích systémov v Rakúsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku*. Ružomberok : Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2007. ISBN 978-80-8084-266-6.
- PRŮCHA, J. 1999. *Vzdelávaní a školství ve světě : Základy mezinárodní komparace vzdelávacích systému*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.
- PRŮCHA, J. 2000. *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- PRŮCHA, J. 2005. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-503-5.
- SKALKOVÁ, J. 2007. *Obecná didaktika*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SKOKANOVÁ, A. 2010. *Komparácia systému predprimárnej výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Slovenskej republike a v Poľskej republike*. In ORIEŠČÍKOVÁ, H., SKOKANOVÁ, A., KASTELOVÁ, A., VAŠEK, Š. *Komparatívna špeciálna pedagogika*. Ružomberok : VERBUM, 2010. ISBN 978-80-8084-536-0.

VAŠEK, Š. 1996. *Špeciálna pedagogika*. Bratislava : SPN, 1996.

ISBN 80-08-01217-X.

VAŠEK, Š. 2010. *Úvod do komparatívnej špeciálnej pedagogiky*. In

ORIEŠČÍKOVÁ, H., SKOKANOVÁ, A., KASTELOVÁ, A., VAŠEK, Š.

Komparatívna špeciálna pedagogika. Ružomberok : VERBUM, 2010.

ISBN 978-80-8084-536-0.

VAŠEK, Š. 2005. *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha : VŠJAK, 2005.

ISBN 80-86723-13-5.

Zoznam použitej poľskej literatúry

- BŁESZYŃSKI, J. 2006. *Pedagogika specjalna*. In. ŚLIWERSKI, B. *Pedagogika, Subdyscypliny wiedzy pedagogiczne*. Gdansk : GWP, 2006.
ISBN 83-7489-023-1.
- DYKCIK, W. 2005. *Pedagogika specjalna wobec aktualnych sytuacji problemów osób niepełnosprawnych*. WN PTP. Poznań, 2005. ISBN 83-8627-334-8
- GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY. 2001. *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011*. Warszawa: 2011.
- GUNIA, G. 2010. *Transdisciplinárne aspekty inkluzívnej pedagogiky*. EMITplus, 2010. ISBN 978-80-970623-2-3.
- CHRZANOWSKA, I. 2007. *Problemy edukacji integracyjnej dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną*. Krakow : Impuls, 2007.
ISBN 978-83-7308-770-5.
- CHRZANOWSKA, I. 2009. *Zaniedbane obszary edukacji - pomiędzy pedagogiką a pedagogiką specjalną*. Krakow : Impuls, 2009.
ISBN 978-83-7587-222-4.
- KIREJCZYK, K. 2009. *Upośledzenie umysłowe*. Warszawa, 1981.
ISBN 83-0102253-1.
- KOSAKOWSKI, C. 2009. *Węzłowe problemy pedagogiki specjalnej*. Toruń: Akapit Toruń. 2009. ISBN 978-83-89163-51-6.
- LIPIŃSKI, S. 2010. *Wychowanie, opieka i edukacja w perspektywie historycznej i współcześnie*. Łódź : WSEZINS, 2010. ISBN 978-83-61095-26-2.
- POLSKIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓBZ UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM ZARZĄD GŁÓWNY : *Twoje dziecko jest inne...*
Warszawa : PSOUU, 2008
- SLOWIK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha : Grada, 2007.
ISBN 978-80-247-1733-3.
- STANKOWSKI, A. 2009. *Špeciálne vzdelávacie potreby*. Ružomberok: Edič.stredisko Pedag.fakulty KU, 2009. ISBN 978-80-808-4504-9.

Elektronické médiá a webové stránky

1. *Charakteristika špeciálneho vzdelávania v Poľsku*. [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na: <<http://www.nauki-spoeczne.info/charakterystyka-systemu-kształcenia-specjalnego-w-polsce>>
2. *ISCED*. [online] [cit. 2012-03-04] Dostupné na: <<http://www.uips.sk/vysoke-skolstvo---dalsie/slovník-pojmov-k-pkvs>>
3. *Koncepcia rozvoja špeciálneho školstva v Košickom kraji*. [online] [cit. 2012-03-28] Dostupné na: <www.ksuke.sk/VismoOnline_ActionScripts/File.aspx?id_org=451021&id_dokumenty=1196 Koncepcia rozvoja špeciálneho školstva v Košickom>
4. *Odborné vzdelávanie na vyššej strednej úrovni*. [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Polska:Kszta%C5%82cenie_na_poziomie_zawodowych_szk%C3%B3%C5%82_%C5%9Brednich_II_stopnia>
5. *Organizácia výchovy a vzdelávania v špeciálnych školách*. [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na: <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx/Board/Zep/Img/Default.aspx?CatID=39&aid=1872>>
6. *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/2010*. Główny Urząd Statystyczny. [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na: <http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_e_oswiata_i_wychowanie_2009-2010.pdf>
7. *Podpora zdravotne postihnutým*. [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na: <<http://zena.sme.sk/c/5097256/vysoke-skoly-kladu-hendikepovanymbariery.html>>
8. *Postihnutie a jej druhy*. [online] [cit. 2012-03-28] Dostupné na: <<http://forestap.republika.pl/niepelnosprawnosc.htm>>
9. *Pravidlá hodnotenia a klasifikácie (ŠZŠ.)* [online] [cit. 2012-03-28] Dostupné na: <http://www.skola.nevidiaci.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=117&Itemid=186>
10. *Príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím*. [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na: <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=827>>

11. *Školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.* [online] [cit. 2012-03-04] Dostupné na:
<https://www.iedu.sk/institucie_a_skoly/skoly/Stranky/SpecialneSkoly.aspx?Druh=70>
12. *Štatistická ročenka ÚIPŠ školský rok 2010/2011.* [online] [cit. 2012-03-28] Dostupné na:
< <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---specialne-skoly>>
12. *Štátny vzdelávací program pre 2. Stupeň základnej školy v Slovenskej republike ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie.* [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na:
<http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/isced2_spu_uprava.pdf>
14. *Štátny vzdelávací program pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím.* [online] [cit. 2012-03-07] Dostupné na:
<http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_zrakovo/vp_zp_%20isced_1_2_3_5.pdf>
15. *Vnútroškolský systém hodnotenia a klasifikácie.* [online] [cit. 2012-03-28] Dostupné na: < <http://www.sp-kielnarowa.szkoły.itl.pl/program/sso.html>>
16. *Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením.* [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na:
<<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=1872&Template=Print>>
17. *Vzdelávací systém v Poľsku.* [online] [cit. 2012-03-19] Dostupné na:
<http://www.eurydice.org.pl/sites/eurydice.org.pl/files/the_system_2010.pdf>
18. *Zásady poskytovania a organizácie psychologicko-vzdelávacej pomoci.* [online] [cit. 2012-03-04] Dostupné na: <
http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_pr_1997-2006/rozp_197.php>
19. *Zbierka zákonov.* [online] [cit. 2012-03-27] Dostupné na:
<http://www.bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_300407.pdf>

Legislatívne predpisy Slovenskej republiky

Metodický pokyn k zavedeniu profesie asistent učiteľa č.. 1631/2002-sekr.,
MŠ SR dňa 26.8.2002

Ústava Slovenskej republiky (č. 460/1992 Zb.)

Vyhláška MŠ SR č. 212/1991 Zb. o špeciálnych školách v znení neskorších
predpisov (v znení vyhlášok MŠ SR č. 63/2000 Z.z., č. 364/2003 Z.z. a
č. 49/2004 Z.z.),

Vyhláška č.322/2008 Ministerstva školstva Slovenskej republiky o špeciálnych
školách

Zákon NR SR č 245/2008 Z. z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní, v znení
neskorších predpisov (Školský zákon)

Zákon č.131/2002 Z.z. o vysokých školách

Legislatívne predpisy Poľskej republiky

Nariadenie ministra školstva a športu zo dňa 18. Januára 2005 o podmienkach
organizácie vzdelávania a starostlivosti o deti a mládež so zdravotným
postihnutím.

Nariadenia ministra školstva a športu zo dňa 17. novembra 2010 o
psychologicko-pedagogickej pomoci

Ústava Poľskej republiky, článok 70 z roku 1991

Zákon zo 7.septembra 1991 o systéme vzdelávania (Dz.U. 1991 Nr 95 poz.425)

Zákon o systéme vzdelávania a jeho zmeny z 2.júla 2004 (Dz. U. z 2004 roku
Nr 256, poz.2572)

Zákon o systéme vzdelávania a jeho zmeny z 2.júla 2004 (Dz. U. z 2004 roku
Nr 173, poz. 1808)

Zbierka zákonov z roku 1991, č. 95, bod.425 (Dz.U.1991 Nr 95 poz.425 Art. 15)

Zbierka zákonov z roku 2005, č. 19, bod.166 (Dz. U. z 2005 r., Nr 19, poz. 166)

Dz.U.1991 Nr 95 poz.425 Art. 15.

PRÍLOHY

Príloha A Špeciálne školy štátne - Slovenská republika

Špeciálne školy Slovenská republika k 15. 9. 2011 - štátne							
Územie	Počet škôl						
	Postih	spolu	materských	základných	špeciálnych ZŠ	odborných učilišť	praktických
Slovenská republika							
syndróm autizmu	4	1	0	3	0	0	
mentálny	268	20	0	158	35	55	
sluchový	18	5	5	3	2	0	
zrakový	8	2	2	2	1	0	
narušená komunikačná schopnosť	13	4	7	2	0	0	
telesný	25	4	3	8	3	2	
poruchy správania	33	3	13	7	5	0	
intelektovo nadaní	2	0	1	0	0	0	
Špeciálne školy spolu	371	39	31	183	46	57	
syndróm autizmu	3	1	0	2	0	0	
mentálny	247	7	0	240	0	0	
sluchový	1	0	1	0	0	0	
zrakový	5	5	0	0	0	0	
narušená komunikačná schopnosť	8	1	7	0	0	0	
telesný	6	2	1	3	0	0	
vývinové poruchy učenia	39	0	39	0	0	0	
intelektovo nadaní	31	0	28	0	0	0	
Špeciálne triedy pri bežných školách spolu	340	16	76	245	0	0	
Špeciálne školy a špeciálne triedy celkom	711	55	107	428	46	57	

Príloha B Špeciálne školy súkromné - Slovenská republika

Špeciálne školy Slovenská republika k 15. 9. 2011 - súkromné							
Územie	Počet škôl						
	Postih	spolu	materských	základných	špeciálnych ZŠ	odborných učilíšť	praktických
Slovenská republika							
syndróm autizmu	10	4	0	6	0	0	
mentálny	10	3	0	4	1	2	
zrakový	1	1	0	0	0	0	
narušená komunikačná schopnosť	1	0	1	0	0	0	
poruchy správania	1	0	1	0	0	0	
vývinové poruchy učenia	1	0	1	0	0	0	
intelektovo nadaní	3	0	3	0	0	0	
Špeciálne školy spolu	27	8	6	10	1	2	
mentálny	1	0	0	1	0	0	
vývinové poruchy učenia	1	0	1	0	0	0	
Špeciálne triedy pri bežných školách spolu	2	0	1	1	0	0	
Špeciálne školy a špeciálne triedy celkom	29	8	7	11	1	2	

Píloha C Špeciálne školy cirkevné - Slovenská republika

Špeciálne školy Slovenská republika k 15. 9. 2011 - cirkevné							
Územie	Počet škôl						
	Postih	spolu	materských	základných	špeciálnych ZŠ	odborných učilíšť	praktických
Slovenská republika							
syndróm autizmu	1	0	0	1	0	0	
mentálny	11	3	0	4	0	4	
sluchový	1	0	1	0	0	0	
narušená komunikačná schopnosť	1	0	1	0	0	0	
telesný	1	0	1	0	0	0	
viacnásobný	1	0	0	1	0	0	
poruchy správania	1	0	0	0	0	0	
Špeciálne školy spolu	17	3	3	6	0	4	
mentálny	6	0	0	6	0	0	
zrakový	1	0	0	0	0	0	
narušená komunikačná schopnosť	1	0	0	1	0	0	
vývinové poruchy učenia	3	0	3	0	0	0	
Špeciálne triedy pri bežných školách spolu	11	0	3	7	0	0	
Špeciálne školy a špeciálne triedy celkom	28	3	6	13	0	4	

Príloha D Počet individuálne integrovaných detí a žiakov - Slovenská republika

Územie	Počet individuálne integrovaných detí a žiakov																		Počet žiakov zo sociálne znevýhod. prostred. 1/			
	v tom postihnutie a intelektovo nadaní žiaci																					
	úhrnom		syndróm autizmu		mentálne		sluchové		zrakové		narušená komunik. schopnosť		telesne		poruchy správania		vývinové poruchy učenia				intelektovo nadaní	
Druh školy	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.	spolu	dievč.		
Materské školy	9	3	1	1	1	1	3	1	1	1	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	
Základné školy	1138	360	16	2	16	9	16	5	9	4	57	29	42	18	83	19	879	267	20	7		
Gymnázia	79	29	2				3	3	4	2			5	3	1	64	21					
Konzervatóriá	12	9														12	9					
Stredné odborné školy	455	136	6				8	3	9	3			11	7	13	7	407	115	1	1		
Bratislavský kraj	1693	537	25	3	17	9	30	12	22	9	58	29	61	29	97	26	1362	412	21	8	14	5
Materské školy	41	16	2	1	9	6	3	1	4	1	12	6	12	7	2	1	1029	264	44	12		
Základné školy	1575	451	19	3	131	62	22	9	23	11	87	24	100	44	22	22	953	245	17	6		
Gymnázia	27	7							3	2			1		4	1	19	4				
Stredné odborné školy	418	97	4	1			3	1	5				13	4	6	1	387	90				
Trnavský kraj	2061	571	25	5	140	68	25	10	35	14	99	24	126	55	132	25	1435	358	44	12	59	27
Materské školy	49	22	4		5	3	2		6	6	14	4	11	7	3	2	1	2	1	2		
Základné školy	1523	422	21	4	73	28	26	11	32	19	83	13	147	65	171	31	953	245	17	6		
Gymnázia	50	12	1				3	3	1	1			7	3	2	1	34	4		2		
Stredné odborné školy	652	155	3	1			18	7	9	2			61	26	21	7	540	112				
Trenčiansky kraj	2274	611	29	5	78	31	49	21	48	28	97	17	226	101	197	39	1529	362	21	7	40	21
Materské školy	63	23	5	1	15	7	9	2	2	2	15	2	14	10	3	1	1376	407	97	34		
Základné školy	2429	794	18	2	539	228	28	15	19	8	111	36	92	37	149	27	1376	407	97	34		
Gymnázia	75	30					3	2	1				2	1		31	9	37	19			
Stredné odborné školy	420	105	4	3			8	4	5	1			18	6	11	1	374	90				
Nitriansky kraj	2987	952	27	6	554	235	48	23	27	9	126	38	126	53	164	29	1781	506	134	53	168	72
Materské školy	77	21	8		16	9	7	2	6	2	15	3	11	4	10	3	1	1	1	1		
Základné školy	2462	686	16	5	96	41	46	23	34	10	227	77	205	92	333	62	1458	357	47	19		
Gymnázia	48	18					3	2	5	2			12	8	3	1	24	5	1			
Konzervatóriá	3	1															3	1				
Stredné odborné školy	546	117	1				14	6	13	3			48	17	26	5	444	86				
Zilinský kraj	3136	843	25	5	112	50	70	33	58	17	242	80	276	121	372	68	1932	450	49	19	106	53
Materské školy	82	20	7	1	22	5	5	2	9	2	22	4	11	5	6	1	1	2	1	1		
Základné školy	2714	881	22	2	630	276	24	14	38	17	132	42	87	36	285	65	1400	395	96	34		
Gymnázia	43	16	3				1	1	6	2			4	4	2		27	9				
Konzervatóriá	1																1					
Stredné odborné školy	604	177	3				17	5	12	7			23	8	4	1	545	156				
Banskobystrický kraj	3444	1094	35	3	652	281	47	22	65	28	154	46	125	53	297	67	1973	560	96	34	366	181
Materské školy	105	39	3		25	11	6	1	5	2	23	9	33	12	5	2	3	1	2	1		
Základné školy	3763	1415	18	2	1179	560	73	32	20	5	127	48	121	49	80	13	1925	607	220	99		
Gymnázia	71	9					4	2	2	1			10	4	2	1	52		1	1		
Konzervatóriá	427	181	2				10	6	3	1			39	25	12	3	361	146				
Stredné odborné školy	427	181	2				10	6	3	1			39	25	12	3	361	146				
Prešovský kraj	4366	1644	23	2	1204	571	93	41	30	9	150	57	203	90	99	19	2341	754	223	101	588	280
Materské školy	67	21	10	2	15	7	2		1		12	3	15	6	9	2	3	1				
Základné školy	3547	1297	36	8	962	446	51	28	43	27	28	9	76	34	141	20	2168	708	42	17		
Gymnázia	74	26					6	4	3	3			7	3			58	16				
Konzervatóriá	11	2	1						2	1					1		7	1				
Stredné odborné školy	764	199	3				17	6	5	1			13	5	12		714	187				
Košický kraj	4463	1545	50	10	977	453	76	38	54	32	40	12	111	48	22	2950	913	42	17	733	353	
Materské školy	493	165	40	6	108	48	34	8	33	13	114	25	110	52	38	7	11	4	5	2		
Základné školy	19151	6306	166	28	3626	1650	286	137	218	101	852	278	870	375	1362	259	11188	3250	583	228		
Gymnázia	467	147	6				23	17	25	13			48	25	15	4	309	68	41	20		
Konzervatóriá	27	12	1						2	1							23	11				
Stredné odborné školy	4286	1167	26	5			95	38	61	18			226	98	105	25	3772	982	1	1		
Slovenská republika	24424	7797	239	39	3734	1698	438	200	339	146	966	303	1254	550	1521	295	15303	4315	630	251	2074	992

Príloha E Schéma poľskej výchovno-vzdelávacej sústavy šk.rok 2007/2008



Poland_ISCED_mappi
ng.xls

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Iveta Vdovjáková Porubánová

Obor: Špeciálna pedagogika

Forma studia: kombinované

Název práce: Porovnanie sústavy špeciálnych škôl na Slovensku a v Poľsku na základe medzinárodnej normy pre klasifikáciu vzdelávania ISCED

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 87

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů české literatury a pramenů: 14

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 12

Počet internetových zdrojů: 19

Vedoucí práce: PhDr. Alexandra Kastelová, PhD.